

zeruko ARGIA

IDAZKOLA TA BANAKOLA: OKENDO, 22 - SAN SEBASTIAN - TEL. 26666 - PREZIOA 3 PEZETA

SATARKA EUSKAL OLERKARIA

Andaluziarrak Santa Ageda eskean

Gure Euskalerrriak alako gizonak daki sortzen... Gaur aitatzeraz goazena oietakoa degu: erriko semea, eskola aundirik gabe azia idazte-lanean, eta bere alegiñez eta euskera-kiko maitasunez urte luzetan egiaña ta jantzia. Sagartzazu'tar Kauldi, bere izenorde «Satarka»z ezagutua.

Klaudio'ren adiskideok, egun aue-tan «sospresa»txo bat izan degu. Uste gitxiene genduanen, orri do-tore bat jaso degu korreoz. Orri au-rrean marrazki bat: ille-mataza eder-dun neskatxa ta usapal bat aren au-rrean. Zer ote degu? esan diogu ge-re buruari, ta ain xuxen ere, gure adiskide Satarka'ren Urrezko Ez-taiak.

Norekin izan dituan bere eztai oiek? Euskal-Olertiarekin, gizona! Ezkontza bitxia, alajaiña! Gure senar onek, Euskal-Olertia bere emaztetzat aukera zuan 1913'garren urtean ar-razkero izan du urterik asko bere berrogei ta amairu urtetan euskeraz-ko olerkiak sortzen.

Ta ez uste nolanaiko olerkaria ate-ra zaigunik, ez. Ogei ta amalau sari jasoak, naikoa itzegiten digute bere eskuaren alde olerkigintzan. Ori bai, gure Satarka laguna, ezta gaurko poeta gazte oietakoa. Bere sasoi-ko langillea izan da ta ala du bere egin guzia lengotasunez jantzia. Iñoren eskolan sartzekotan, Emeterio Arre-se'ren eskolan sartuko genduke Sa-gartzazu'ren lana.

Udaberria, txoriak, Euskalerrria, Euskera, Udazkeneko giroa... Auek izan ditu bere olerki-gaiak. Gure gazteontzat, bear bada, bearrena fal-ta zaio: «kuestion soziala» ez aita-tzea. Pekatu aundia gaurko mutillen-tzat. Baiña guk, zaarrok, errez bar-katuko diogu pekatu ori.

Ajola gabeko euskaldunen artean, orrelako bat arkitzea poz bizi biur-tzen zaigu. Erriko seme baten gorapenak barruko zorian argia sortzen digu. Beto onelako idazle apal asko gure tartera. Erria esnatzeko tajuz-koak, eta beren inguruan gure eus-kerari aterpe epela ta atsegiña emango diotenak. Guk txalo beroak joko dizkiegu, naiz ta gaurkotasunez jantziak ez etorri. Ta jende gaztea ere ernetu bedi lengoen urratsak ikusi ta gure giro legor ontan lan egin dutenen bizitza aztertuz. Zar eta gazte, lokarri batean arildu nai genituzke. Ta orain, gure adiskide artu degun Sagartzazu'tar Kauldi'ri bertatik bialtzen diogu gure irrintzia ta zorian agurra. Urte askotan, la-gun!

AMILLAITZ

ANDALUZIARRAK SANTA
AGEDA ESKEAN

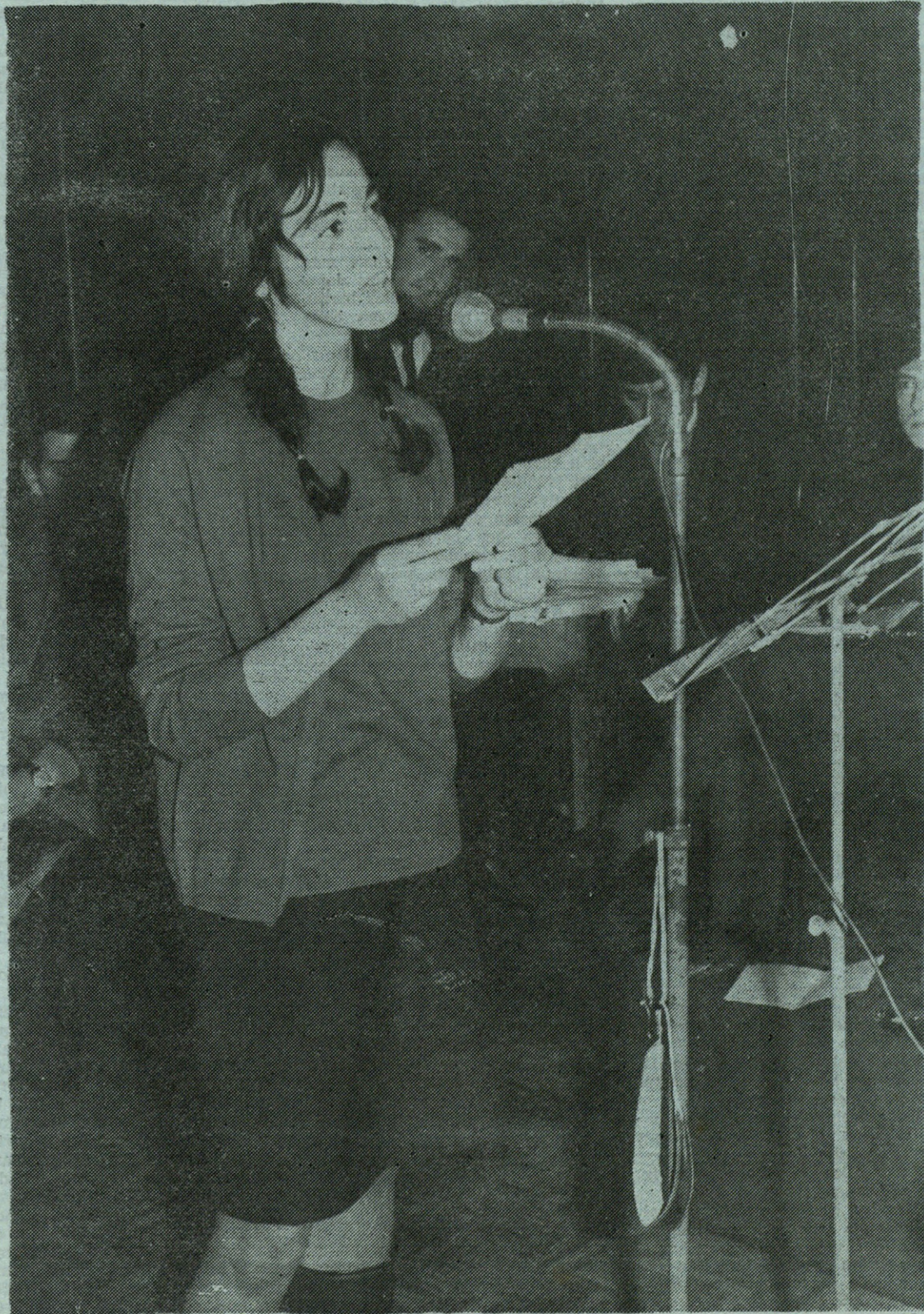
Euskalerrri osoan zabaldu da an-tziñako oitura au: Santa Agata bez-peran kaletara eskean irtetzeko kan-tari. Al duanak beren bertsolariak eraman dituzte taldearen lagun. Bes-teak, lengo bertso zaarrek kanta di-tuzte taldearen lagun. Besteak, len-

go bertso zaarrek kanta dituzte ate-tan.

Eta aurren kontu bitxi bat gertatu da Gazteiz aldean. Araba'ko erri na-gusi aretan ere talde mordoa atera da Santa-eskean. Abetxuko auzogu-nean izan da politena ala ere. Kan-tura atera diran mutillak, gure bur-rus eta txapelez jantziak, Andaluzia'tik onuntza etorriak izan dira. Eta

andaluz gazte oiek, euskeraz ikasi dituzte gure Santa-eskeko bertsoak. Oraindik ez ditugu ikusi ikusteko gu-ziak!

la geu baiño euskeldunago egiten zaizkigun, ego aldetik etorritako jen-deak... Len ere, emendik Ameriketa-ra joandakoen seme-alabak, angoin-ditarrak baiño bertakoa egin ziran azkenean. Orratx ikustekoa.



Lurdes Iriondo, Euskal Abestiaren III Sariketako ensayo baten.

Igandean asten da Donostia'n Euskal Abestiaren III Sariketa

Bilbo'k «Pumanieska» dantza-sala-tik urten giñanean, ensayoa entzun-da gero, ziur gengoan aurtengo Euskal Abestiaren III Sariketa aurre-nekoak baño erritar kutsu andiagoo eukiko daua.

Himno eder bat, protestako abesti bi ta iru ritmodunak, au da, gaurko-tasuna. Seirak, politikak, eta orain, aurretik, ezin dogu esan zein izango dan danen artean lenengo saria artu-ko dauana. Erriak, entzuleak, euren botoakaz emongo dabez sariak, eta interesantea izango da ikustea erria noruntz doan.

Baia abestiaren aparte, kontzier-toetan interpreteak dauke balio an-dia. Abeslari on batek, aurrera eroan lei abesti bat, bere interpretaziñoa data la.

ZERUKO ARGIA'ko irakurleak eza-gututen doguz «Ez dok amairu» tal-deko abeslariak. Eurek ibili dira gure uri ta errietatik euskal abesti bar-riak zabaltzen. Euskal Abestiaren III Sariketako kontzertuak antolatuteko orduan, ezin itxi alde baten talde ontako abeslariak. Euren artean, bi aukeratu ziran: Lurdes Iriondo ta Be-nito Lertxundi. Zuek ikusi dozuez, entzun dautsasuez. Orain, jakin dai-gun zer esan dauskuen lengo egu-

nean Bilbo'ra etorri ziranean ensa-yoa egiteko.

Lurdes Iriondo, «Euskal Erri'ren nobia», Aresti'k deituten dautson lez, Donostia'n jayo zan, baña txiki-tatik Urnieta'n bizi da. Ez dausku esan gura noiz jayo dan.

—Andra bateri ori galdetutea, ez da egoki.

Nik begiratu dautsat. Zenbat urte eukiko dauz? Andren urteak jakitea ez da gauza erreza. Nik beintzat ez dot ortarako balio. 18? 20?

—Noiz asi ziñan abestuten?

—Orain urte bi, gitxi gora bera. «Gaztetxu naz» abestuten nintzalarik, adiskide batzuk entsun neustien eta Andoain'en, jai baten abestuteko deitu. Au izan zan nire lenengo kon-tzertuoa, benefikoa.

—Zureak dira abestiak?

—Musika nirea, ta itzak, batzuk nireak eta besteak Xabier Lete're-nak.

—Zenbat abesti egin dozuz?

—Ogei bat. Lenengoak, «Agurra» ta «Abesten dizut Jauna». Azkena, ointxe egin dodana, Mao-tse-tung'en poema batetik itzak artuaz.

—Zenbat bider abestu dozu jen-dearen aurrean?

—170 bidar, Euskal Erri osoan.

—Noiz urtengo da zure diskoa?

—Aste ontan.

Agur, Lurdes. Datorren igandean ikusiko zaituegu Donostia'ko Victo-ria Eugenia'n. Berak abestuko dauz Euskal Abestiaren III Sariketako abesti bi edo iru.

Benito Lertxundi da «Ez dok amai-ru» taldeko mutilla, Sariketa ontan abestuko dauana.

—Orio'n jayo nintzan, 1942 urta-rilla (ilbeltza)'ko seian.

—Ederto. Orain 25 urte, erregalu ona ekarri euskuen Erregeak.

Esan daigun, aurrera joan baño len, bai Lurdes eta bai Benito, sendi edo famili andikoak dirala, ta andita-sunak emen esan gura dau, anai-ar-reba asko dirala. Lurdes, amar ar-re-ba artean bigarrena, ta Benito, bede-ratziren artean gazteena. Eta goazan aurrera.

—Noiz asi ziñan abestuten?

—1965'garren urtean, «La Voz de España»'k antolatutako sariketa ba-ten, artista barrien artean, bigarren geratu nintzan. Beste sariketa ba-ten, «La Voz de Guipuzkoa»'k anto-latuta, bigarren, eta beste baten, le-nengoa.

—Abestuten dozuzan abestiak, zu-reak dira?

—Len ez, baña orain bai.

—Zelako abestiak egiten dozuz?

—Erritar kutsukoak, sentimenta-lak.

—Eta ritmoak?

—Surf eta slow rock.

—Zuk bakarrik idazten dozuz?

—Musika nirea da, Itzak, batzuk Lete'renak eta besteak nireak.

Lurdes eta Benito, benetan dira interesanteak, personalidade andi-koak. Euren estilorako abesti auke-rakoak daukez Sariketa ontan. Biak uste dabe euskerak laguntza andia artuko dauala abesti barrietatik.

—Euskera izkuntza bizi bat izatea gura badogu, bearrezkoa dau gaurko musikan sartzea.

Olan uste dogu guk be. Eta orta-rako egin da Euskal Abestiaren III Sariketa. Donostia'ko Victoria Eugenia teatroan, goizeko amabietan, ikusiko dogu. Sei abesti eder, bost edo sei abeslari on, orkestra aparte-ko bat Juan Cordero'ren zuzendari-tzapean... eta juradu andi bat: zuek, erria.

Sariketa au benetan izango da ederra. Agur.

XABIER GEREÑO

Irakaskintza utsean eman bear litzake

Aspaldiko ezpai eta esames istillua izan da gure artean eskola kontua. Gobernuak bere kontura zabaltzen dituan eskolak eta beste erriko onek edo arek zabaltzen dituanak, mailla berdiñean jarri bear lirake, batzuen iritziz. Beste batzuek ez dute entzun ere nai orrelakorik. Gobernuak naikoa du, auen ustez, bere eskolak babestea; erlijioso ta beste giza-emakumeak bere kontura irikitzen dituzten eskolak, auen bizkar joan bear dute, ez Gobernuaren kontura.

Ta orra nun sortu zaigun izpidea. Gure artean, erlijiosoen eskolak dira geienbat Gobernuarenak ez diranak. Zer egin bear degu, ba, arazo onetan? Denak Gobernuak babestu diruz, eta irakaskintza utsean eman alde guzietan? Ala orain arte bezela, Gobernuak bere eskolak babestu ta besteak bakoitzaren esku utzi?

Aita Lumbreras jesulaguna izan da auzi ontan benetan aritu izan dana. Onek itxu-itxuan eskola guziak Gobernuak babestuta ikusi nai ditu. Gaurko jokabide onetan, gure erriak ez dauka aukerarik, beren seme-alabentzako. Erriaren jakin-mailla, alde batetik, erri beraren aurrerapenerako bear-bearrekoa da. Erri ezjakina, diru aldetik ere atzeratua gelditzen da mundu ontan. Jakiteak bide asko zabaltzen bai-tizkio erriari bere lanean.

Ta zer da gaurko jokaera onek ekartzen diguna? Pobreen aurak eskola aukeratzeko biderik eztudela. Gobernuaren eskolak ezpaitira naikoa, guzientzat; eta beste eskolak aberatsen umeentzako bakarrik gelditzen dira; garestiak bai-tira beartsuentzat.

Besterik izango litzake eskola guziak Gobernuak ordaindu ta guzientzako eskolak utsean, debalde, ba-lira. Orduan Aberaskume ta beartsukume, guziak sarrera berdiña izango luteke ikaskintzan.

Orra korapillo onen askabidea nundik ekarri ditekene. Baiña gure eskuan al-dago eskolak utsean jartzea? Gobernuak gastu au egin al-dezake? Aita Lumbreras'ek baietz uste du: aurrerapen aldiko bigarren ekinaldi onetan, sartu omen ditekene eskoleo eskeini bear litzaikeen laguntza. Irakaskintza ta Nekazaritza indartzeko asmotan dira oraingo ontan, eta bide ortan eroso dator eskatzen dan diru-laguntza ori.

Utsa gainera, orain arteko gure erri-mailla goian ba-gendu. Baiña gure erria oso atzeratua daukagu irakaskintza arazoan. EUNETIK larogei ta amarek, aur-eskoletako ikas-mailla besterik ez dute iritxi; ta eUNETIK bost, eskolagabeak azi dira.

Gure artean zer egiten da eskolei laguntzeko? Ezer gutxi gaur arte. Aitona euskeltzalea bizi dodan artean beintzat... Biaramonean goiz-goiz jaiki, pardeltxoak artu ta badiotsa sukaldean patata zuritzen arkitu zuen 1963'go urteko eskola gastuetan au ikusi zan: Europa'n gu gerala gitxien eskolak babesten dituan erria. Emen gizon bakoitzeko 240 pezeta gastatzen dira urtean. Noruega'n, oster, gizon bakoitzeko 3.000 pezeta gastatzen dituzte, eta Rumania'n 2.760 pezeta, Europa'ko bi eskualde a itatzeko.

Ez al-da lotsagarri guretzat, irakaskintzan orren gitxi eralgitzea? Ba, ordua da auzi au benetan asi ta aurrera ermateko. Ta pozik gaude, norbaitek Diputaduen Biltzarrera kontu au eramateko asmoa duala, entzun degunetik.

Ordua zan arazo au sustarretik artu ta antolatzeko. Bein betiko ixildu ditezela ainbeste gurasoren negarrak.

BERRIZ ERE PUNTU BEREAN

IMANOL LASPIUR

Euskalerrria, euskera, langilletasuna, proletariotza...

A zelako argi ta definizio argitze-naia aspaldi ontan itz oietan. Ba-dirudi zerbait naaste ere sortua dugula.

Antxiña, Euskalerrria arixe zan: Euskal-Erria. Euskera euskaldunen izkuntza zan, eta ez dut uste beste-lako inguruka bili bearrik zutenik euskalduntasuna eta euskalerrritasunaren zentzuna garbi sentitzeko beren baitan, ezta ere sentitze ori kanporuntz emateko edo agertzeko.

Ordukoen bizitza, nolabait ere, ximplea zan, gaurko buru edo mentalidadez aztertuta batez ere. Baña gaur bizitza konjleua du, oso, gizonak.

Euskalerrria'n gaur arte izan dan euskalzaletasuna burges mogimendu bat izan omen da. Izan ere, euskalzaletasun ori, burges jendeak egokitutako ta bultzatutako zaletasun baten barruan sortua izan omen da. Ain zuzen polarizatu zen zer ori, ondorengo euskaltzaletasuna burges oiek bakarrik egiña zala esan genezake. Au agertu nai digute gaurko artikulu askok.

Gaurko idazle burrukaliarik irakurtzen ditugu, eta bide auetara garkarte: Mundua zati bitan burrukatzan da: kapitalismoa alde batetik eta sozialismoa bestetik (batzuk aurrerago joaz komunismoaño elduta). Euskalerrria'n ere tendentzi auk sartuak diranez prolema berdiñean dugu burruka: burgesi ta proletariotza. Burgesa euskaltzalea izan da, erromantikoa. Euskeragaitik eta euskalzaletasunaren alde burgesak egin omen dute. Ortaz, euskera burgesena da; euskera burgesa izan da.

Langillea zapaldua dago, eta euskera baño geiago ogia eskatzen omen du. Bañan gaur, burgesiaren aurkako giro bat indartzen ari zaigu eta etorkizuna sozialismoa bide da. Ortaz, burgesia, kapitalismoa, zuztarretik galduko da eta langilletasun sendo bat garaille izango omen da. Euskera burgesena baldin bada burgesi orrekin batean il bearko. Baña euskera euskaldunena baldin bada, zer-ta-nola iraun bear du Euskalerrria'n? Zer dugu, bada, euskaldun izatea eta euskalzaletasuna bera? Abstrazio bat ote? Edo, proletariotza, euskera sozializatu bear? Ez-ta nagusi izan bear badu, euskera ere proletarizatu egin bear ote? Etorkizuna orrela izanik euskera «langilletu» egin bear.

Leen kapitalismoa goitik beera egiña zan, euskalzaletasuna goitik beera egiña zan bezela, burgesak moldatzen bai zuen euskaltzaletasun ori. Orain burrukaldia bestaldera tajutzen zaigu: langilletasuna beetik gorako mugimendu bat, beko malletatik gora dijoan indar bat, eta, noski, euskalzaletasuna ere beetik gora izain bear. Etorkizuna sozialismoa baldin bada, euskera sozialista izan bear. Euskalerrria sozialista izan bear baldin badu euskera ere bai. Ortaz, euskera ta dualismoa korapillo batean loturik arkitzen zaizkigu, eta euskerak iraun bear badu sozialista izan bear eta abar, eta abar...

Orrelako aterakizunetara eldu gaitzke arrazoipen oiek jarraiturik, eta andik eta emendik, idazle urduri ta burrukaliari oiek ortara garamate.

Orañarteko euskalzaletasunean langilleak sendo parte artu oi du, ortan nago, naiz eta egia izan burgesak bultzatu dutela euskera.

Euskalzaletasuna euskerarenganako maitasuna izan da ta da. Euskaldun edo euskotar izate baten barruoiartzuna bezela.

Euskera Euskalerrria'ren, euskaldunen, aldin edo balore bat da; komunidadade baten arima-agiritasun eta expresio bat.

Euskalzaletasuna ez da abstrazio bat. Izate baten iraun-nai bat baizik; euskaldunaren euskaldun iraun-nai bat.

Euskera gure izkuntza da, gurena, euskaldunona, eta, euskaldunona esatean, gure izkuntz bakarra dala esaten ausartzen naiz, beste batzuen jabe izan arren. Bai: euskera gure izkuntz bakarra da, berak egiten gaitu-ta euskaldun.

Orañarteko euskalzaletasuna burkesak egin baldin badute ere, euskerarenganako maitasun batek egiña izan dal eritasun batek egiña. Munduan kapitalismo izugarri ori nagusi izan baldin bada, Euskalerrria mundu zatia da eta euskalzaletasuna berges oiek bultzatu dute.

Gaur sozialismo zindo batek geroko aizeak ekarri bear baldin batakit orrela dan edo itz-joko bat biurtzen dan. Baña, kapitalismoa edo sozialismoa garaille izan, Euskalerrriak euskaldun iraun bear du. Ez dezagun euskera ta kapitalismoa aurrez-aurre burrukan jarri; ez dezagun euskera ta sozialismoa aurrez-aurre burrukan jarri. Euskera, tarte oietan burrukan ibili ditezken gizon oien elementu bat da, ez tartea bera, ez burruka bera, ez ideologi bat bera. Euskera abertzaleena dala esan oi da, eta kolore politikua bat eman naiean aski elbarri utzia izan da. Euskera Euskalerrriko biztanle guztiena izan bear du. Ez dezagun, bada, esan, euskera burgesena danik edo langilleena izan bear duenik. Betor sozialismo zindo ta garbi bat. Euskalerrria'ren etorkizuna zerbait izango da. Kapitalismo guztiak ez dute forma berdiña. Sozialismo guztiak ez dira egitura batekoak, eta bere mutur batetik marxismo leninismo batera ba daude malla bat baño geiago.

Ez nuke izkuntza geiago politikan naastua ikusi nai, naiz eta, gaur, zoritxarrez, gure izkuntz-prolema politiku-prolema biurtua izan.

Erritasunak, erriazletasunak, bere izate-nai orrekin izkuntza bere agerbide bezela, bere barruko sentikeren ager-tresnatzat du. Erriizkuntza arima-izkuntza dala esango nuke; areago: arnas-izkuntza.

Eskierki, oraindik, beste lan batean, politiku-prolema ta izkuntz-prolematzaz zerbait agertu nai nuke. Baita ere bilinguismoari buruzko aize irriparrekor oietaz ere.

Bai Errusia ta bai Txina, biak komunistak izan arren, majo gorde nai dute bakoitzaren eritasuna ta bereiztasuna. Ezin ukatu: bakoitzaren ideologiak duten ezberdintasunetik at, beti izan dute beren —esan dezagun garbi— beren abertzaleatasun

bereizia. Izkuntzetan bertan, bata oso txinarra ta bestea oso errusitarra izan dira ta dira. Bi erri.

Euskalerrria orixe da, berriz diñot: Euskal-Erria; erria. Eraketa edo sistema pilitiku batetik at euskeradun erria.

Gazte batek bein, onela ziñoen ZERUKO ARGIA'n: «Euskaldunak, euskalherrian bere izardiarekin ogia irabazten duten guztiak diren».

Itz auen irispen edo alkantzeta ikusi nai dut, edo, asmo onez, dakust. Baña itz oiek naikoa naaste atera dezakete zenbaitzueri. Noski, frase ori astakeri bat da, bai etnoloji aldetik, bai filoloji begien aurrean, euskeradunak, euskaldunak ez bai dira toki batean edo lur berean lana egiten duten guztiak, edozein dala. Gizonak izango dira, langilleak izango dira; gizon bezela ta langille bezela prolema ta bear berdiñak dituztenak, baña euskalerrritasunaren zentzuna osatzeko oker baño okerrago datoz itz oiek.

Alkartu gaitzen, batu gaitzen prolema berdiñetan. Langilletasuna sendo aurrera eraman dezagun, erdaldun langilleei euskaldunei año garrantzi eman bear bai diegu, baña Euskalerrria'n beren izardiarekin lana egiten duten guztiak ez dira euskaldunak. Ez aitzu, emen, euskera prolema gogor batean sartua dugula; ez gorde, itz oietan, euskera prolema zorikaitzean agertu ditekela.

Frase ortan, eman nai zaion zentzun osoan ere arrixku ta kalte aundia gordeta ikusten dut. Ene, ori orrela balitz!

Ene, ori orrela balitz!: Cordoba, Sevilla edo Madrid'eko erri prolema ori ta Euskalerrri'koa ber-bera litzake. Baña ez dira ez; pixka bat pentsatu zazute. Erri edo uri oietan ez dago izkuntz prolema. Euskalerrrian bai.

Euskaldunak euskera-dunak dira niretzat; euskal-arma dutenak, Euskalerrria euskaldun ikusi nai dutenak eta bere alde lan egiten dutenak.

Orregaitik, nerau ere, etnia-garrantzia baño aruntzago joan nairik onela diñot: Euskaldun izatea, Euskalerrri'tarra izatea, euskeraren eta Euskalerrria'ren alde aritzea da, bost ajola nun ta nola jaioa dan ortan jarduten dana.

Niretzat jaiotzea akzidente utsa da. Prantzian jaiotzeak ez du, niretzat, bat prantzez egiten, Euskalerrria'n jaiotzeak ez euskotar ez euskaldun egiten ez duen antzera. Euskalerrria'n jaiotago zamoratar baten umea euskalduna dala esatera iristeko Euskalerrria maite bear du, baña euskeraz egiñaz eta orren alde arituaz. Emen bertan jaiotako euskotar baten semeak euskeraz ezpada-ki, eta Euskalerrria'ren alde ez bada-gi, arrazaz bakarrik da euskotar, ez balitz bezela, orixe.

Kapitalistak daude, langilleak daude, sistema ta eraketak daude, baña euskera dago eta Euskalerrri bat dago oraindik. Euskera gabeko Euskalerrria astoaren putza da. Euskera ez da ez kapitalistena ez proletarioena, euskaldunena baizik. Kapitalista ta proletario tarteko burruka besterik da.

Euskera Euskalerrria'n garaille izango dan alderdi eta sistemaren izkuntz izan bedi: Euskaldunena.

ESKUTITZAK

“SNOB” BATI

Lengo egunean zu oso “snob” zerala esan didate. Oso pozik nago berri au dala-tal Gaurko egunean, mezei dun gizon zatentzat bearrezkoa omen dalako, izan ere, adixkide “snob” bat, bat gutxienez, izatea. Egia aurretik, adixkide ori! Nere “snobetasuna” eskasa da.

Ez esan inori, bañan, Simone de Beauvoir'en “Bigarren Sexoa” liburua estet oraindik irakurri. Eta estruturalismoari buruz, izena entzun doi doi egin det. Oteiza'ren hiperboloidea dana, jakin ba nekien, bañan ahaztu zait. Zure snobetasuna ziurragoa iruditzen zait, nereña baño.

Egia esan, “sasi-snob” asko dabil gaurko munduan eta kontu andiz ibilli bear da gai ontan, ez okerrrik egoteko. Lengo astean ere, gezurrezko “snob” bat etorri zitzaidan etxera, eta “snob” zala, esan ta esan, ari zitzaidan. Bañan nik “The book of snobs” izeneko liburuan begiratu ta gizon inguarri ura snoba etzala laster igerri nuen. Eskalletik bota nuen bereala.

Sasi-snobak alde batera utzita, snobetasuna oso zahalduarik omen dago gaurko egunean. Baita snob motak amaika dira ere. Ba daude lenengo klasekoak ta biga-

rrren klasekoak. Goiko maillakoak ta beeko maillakoak. Itxasokoak, aidekoak, lurtekoak eta lurpekoak, Apaizak eta zibillak. Erregistruan iskriturik daudenak eta iskriturik gabekoak. Galgarriak eta kaltegabekoak. Snoben soñekoak duten eta ez dutenak.

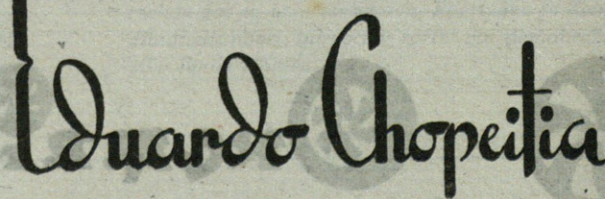
Oso zalla da jakitea gizon bat snoba danik ala ez! Ba dago jaun bat, Ionezku duna izena (Ionesco izendunarekin ez nahastu, otoi) snobarekiko definizio eder bat eman duana. Bañan, tamalez, adiera au “sardanapalo” izkuntzandago, ta nik sardanapaloera eztaikit, “serdonopolo” deitzen duten izkelki bat, besteriz ez, egiazko sardanapaloarekin batere antzerik eztuena.

Dirudienez sardanapalo au asko atsegin zaie “snob” guziei. Baldin sardanapaloa oraindik ez badakizu, ikasi utzezin gabe, oso “snob” dala-ta. Nere adixkideen batek, egunero itz bat ikasten du, (bestela lan geiegi litzake-ta). Irureun berrogei ta amabost urten barru, erreza izango du sardanapaloa jarritea.

“Apomitron” Apomitron! (Serdonopoloz esan nai duna: “Agur! Agur! Urren arte ta ondo bizi!”).

CARLOS SANTAMARIA

ERLOJU TA BITXITEGIA



Getaria, 10 Urrut. 17751 Etxekoa 22700 DONOSTIA

MUEBLES

URRETAVIZCAYA

1920'an sortutako etxea

ERREDIZAK - EDERGALLUAK

EGIN - GAIK eta AURRE - KONTUAK

POSTAS, 46

GAZTEIZ (Vitoria)

HOLANDA'KO KATOLIKO BATZARRA

ERLIJIOA PIL - PIL ETA GOGOR DATOR

Zerbait geldirik ikusten degunean, zerbaiten ikara, naiz arnasa ote duan begira jartzen gera. Illak ez zu ikararik, ez ibillirik. Bizi dana ostera, gaixorik, makal, aul bizi ditek. Ori erdi-bizitza bezela da. Lotan dagoen biziduna ere, ezta bere be- tean bizi. Oso-osorik bizi danak, ez du naikoa nolana bizitza; baizik eta bizi ere, eltzeta gal-gal dagonean bezela bizi da, bere ekinia ta jardu- na irakiten. Au da bizitza bete, emakorra, langillea.

Alako zerbait gertatzen zaigu ka- toliko izenez alkar ezagutzen degu- noi. Gorputzaren bizi bezela, ani- marena ere, aul, naiz bizkorra izan ditek. Ba-dira lekuak munduan, ka- tolikoz beteak, baiña ezer egiteke, antzu bizi diranak. Lendik ziran ka- tolikoak, baiña beren katolikotasuna erdi-illa dute.

Ez da orrelakorik gertatzen Ho- landa aldean. Eskualde artako ka- tolikoak aurrelari jarri zaizkigu ur- te auetan. Len Prantzi zan onelako gaietan erakutsiak ematen zizkigu- na. Baiña orain Holanda degu, ka- tolikotasun biziaren erakusten digu- na. Ango giroa, kezkatia, tirtiria, egon-eziña da.

Lendik ala zetorrelarik, orain ber- piztu egin da bertako Gotzaiak Er- roma'ko Batzar Nagusi ondoren. Holanda guziko Katoliko-Batzarra egiteko asmoa agertu dutenean. Ho- landa'ko Artzaiak bereala ekin die- te, Erroma'ko Batzarrari bere eteki- ña eskatzen, beren lurtean gaurko Elizaren ekinia gaurkotuaz.

Holanda'ko Eliz-Artzaian deia ez- ta bertanbera il. Katoliko guziak, efigizion, erritarak, gizon eta ema- kumeak, eta katoliko ezitan beste sinisteetako lagunak ere deituak izan dira, guziak alkartasunean arki dezaten Holanda'ko Elizarentzat, Erroma'n mundu guzirako eskatu dan berritze ta bizkortasuna.

Ta bereala sortu dira alde bateko ta besteak. Zenbait bildurra sortu dio Holanda'ko Batzar onek. Esan zaarra baita, ako ura: ...iru holan- dar biltzen ba-dira, sasi-sinesteren bat sortzen dutela. Baiña Holanda' ko Eliz-Artzaiak aurrera eramane du- te beren asmoa, ta aurrera antolatu dute Batzorde bat: Bi obispo, lau erritar (iru gizon eta emakume bat), iru praille, apaiz bat eta moja bat izan dira Batzorde ortarako aukera- tutako lagunak.

Eta besterik gabe asi da Batzarraren prestaketa. Ortarako egundoko galdekizun edo enkueta asmatu zu- ten. Galdekizun lanetan amar milla talde sartu dira buru-belarri jendea- ren erantzunak jasotzen. Eta holan-

darrak ez dira ixillik egotekoak. Ur- tebete iraun du Batzarraren aurreko gertakizun onek. Gero, 1966'go Aza- roaren 27'an zabaldu zan Batzarra.

Ta holandar katolikoak gauzak benetan artzeakoak ditugu, noski. Igandetan mezetara joate kontuan, munduko jatorrenak dira berak; Pazku-Jaunartzea egiten ere mutillak dira oso. Beraz ezta jolasa izan an sortu dan ekinia. Aita Santuaren deia Alfrink Kardenalak irakurri zuan. Dei arek gure sinismenaren mugak zeatz erabakitzen zituan.

Ta ez dira erdizka gauzak artzen asi. Erroma'n beren Batzaldietako berri garbi jakin zezaten, iru eliz-gi- zon sonatu erakarri dituzte Batza- rrera Erroma'tik. Ta ala dijoa Ba- tzarra gal-gal irakin bizian.

Katolikoak urte askotan, talde txi- kiena ziran alde aietan. Baiña poliki poliki ugaldiaz etorri dira ta gaur Holanda'ko talderik ugariena dira. Eskualde artan amaika milloi bizila- gun ditugu; oietatik bost milloi ka- toliko; lau milloi sineste askotako kalbinistak; eta bi milloi inguru, si- nesterik gabe bizi diranak.

Aien katolikotasuna, beste sines- tetako jende artean bizi diralako, es- na bizi da ta edozer gai aztertze- ko prest daude gure eliz-aldekoak. Ez- tira makalak erlijio saillean. Kontu egizu ogei ta amairu milla erlijioso dirala aien artean erriko seme-ala- bak. Mixioetan dabilzanak beriz, zortzi milia, bosteun eta larogei ta zortzi mixiolari dituzte munduan za- balduak. Ez da jolasa.

Ta aurrena egin dutena, alkarren arteko esiak ausi ta alkarrekin artu- emanetan astea izan da. Len, iru tal- detan bizi ziran, eta talde bakoitzak etzekien beste taldeen berri. Kalbi- nistak, Gizakioak edo humanistak eta katolikoak, alkarrekin egundoko alkar-biltzea egin dute.

Esiak ondatzte onek, ba-du bere arriskua, baiña Holanda'ko katoli- koak beren sinestea mutilduta du- tela ikusi dute, ta arrisku oien bil- durrik ez da alde aietan. Gerra ez- kero, Europa guzian bezela, Holan- da'n ere aize berriak eta itz berriak oso jabetu dira errialde guzietan.

Demokrazia dalako Erri-agintea, Askatasuna, gizonaren dintasuna ta abar, oraingo jainko-txiki bezela ger- tatu dira. Ta orrik etorri zaigu gau- za guzien azterpena egitea; konfor- ma-gaitz izateko aidea; gizarte-giroa arrotzea ta abar...

Eta Holanda'n ez tira atzera geldi-

tzeakoak. Onela ikusten da eskualde artan gertatu diranak gogoan artuta. Erroma'ko Batzar Nagusiaren ondo- rengo aldi onetan, gertari aitagarri auk sortu dira alde aretan:

1960'garrenean Holanda'ko Ar- tzaia Batzarrari buruz beren Gutu- na zabaldu zuten. Gutun-dei ura ita- liano-izkuntzara aldatzea debekatu egin zuan «Santo Ofizio» delako Er- roma'ko kongregazioak.

1962'garren urtean, Aita Kildon' ek arrotu zuan lenengo istillua. Ikas- taro baten asieran Erroma'ko «Cu- ria» ren kontra itzegiñaz. Bigarren astoraldia oraintsu izan da, Aita be- rak Telebisioz Ama Birjiñaren Aur- gintza Garbia adierazten aritu da- nean.

1964'garren urtean, bi jesulagun, asteroko batean idazten zutenak, be- ren kargutik kenduak izan ziran. Erroma'ko Aita Jeneralaren ondoko goi-lagunen aginduz. Jesulagun baz- tartuak beren aldetik jarraitu zuten lengo idazle karguetan, Jesusen La- gundia utzita. Orain apaiz-uts dira.

Baiña auzi ortan Holanda osoa tarteko egin zan, eta alako astoral- dia sortu zan erri osoan.

Joan dan urtean Obispo guziak eman zuten agiri bat. Agiri ortan, banakako konfesionaren aurka, tal- deko konfesioa goratzen ari ziran katolikoei eta Jesukristo'ren Aldare- ko benetako egoitza aitortzeari bu- ruz beren Artzai-itza eman zuten.

Aurtengo Abuztuaren, berriro, kris- tau erriari Sinismeneko Egi guzien zerranda jarri diote agiri, katolikoak onartu bearrekoak.

Gertari auk guziak erlijioa pil-pil dagoen ezaugarria ditugu. Bizkaita- rrek esango lutekenez: ang katoli- kotasuna ibilli-dabil, irakin- diraki. Ezta lo motelean bizi.

Bizitasun onek —jakiña!—, bat- zuek kezkatzen jarri ditu, sinistaus- laren batzuk sortu-zorian dirala- koan. Baiña alako bildurti-geldi-go- xo-zale ez diranak, gertari oiek gu- zia, osasun onaren ondoren bizko- rrek dirala uste dute.



Alde aietan, Elizaren akatsak gor- jorratuak izan ba-dira, ezta bes- te ezergatik. Ango katolikoak Eliza maite dute biziki, benetan, gori. Ta osasun eta indar betearen sinaleztaz jotzen dituzte onelako jaikiialdiak.

Aitatzekoa da Holanda'ko kristau- Dotriñarekin gertatua. Oraingo sei izkuntzetara aldatua izan da Euro- pa'n. Kristau itxiak, bereala eraso diote, Erroma'n Dotriña orren aka- tsak salatuaz. Baiña Obispo guziak eman diote beren bedeinkapena.

Onela datoz bestaldetik ang ka- toliko jator asko, kargu aundietan daudenak, Elizako kontu askoren al- daketa onartuaz. Eta iritzi zabalak dituzte ontan. Ezala arritu bear sor- tzen ari diran burutapenen eta es- karien aurrean.

Giro ontan sortu dira, orainarteko Meza-arauez kanpo aldaketak sor- tzea. Aldaketak Jaunartzetan, ba- taioan eta abar. Eta, ba-dira oietan, geitxo alderatu diranak ere; baiña geienak zintzo ta zuzen ari zaizkigu

beren bizitasun orren barruan lege- rik austeke.

Beste errialdetan jende gitxik, Se- minarioetan eta eliz-gizonen artean bakarrik aitatzen dituzten gai oiek, Holanda'n erri osoak aizatzen ditu, irratiz, naiz telebisioz; egunkari ta aldizkarietan; nun-nai gai oien az- kure ta irrika agertzen dala. Au da katolikotasun biziaren ezaugarriak onena.

Ta ez degu alde ortatik bildurrik. Aita Santua ta Holanda'ko Eliz-Art- zaiak jakinen gainean bai-taude. Eta Artzaian begipean dijoan artalde mardulak, ezto otsoen kezkarik. Gu- re artean ere obe genduke futbolak duan bolara ta irrika, eliz-gaiak ba- lute.

Askotan lotsatu egin bear gendu- ke, katolikorik onenak geraldokan bizi geranok, beste errialdeetako be- rotasuna erakusten digutenean. Ba- degu nun ikasia. Gure gaztediaren ajolagabekeria ta gure erriaren ozta- suna, ez ditugu arrotzekoak inoren aurrean.

AMILLAITZ

EPISTOLA

San Paulo Apostoluak Tesalonikatarrai egindako Epistolatik zatia.

Anayok:

Eskabide auxe egiten dizutet, arren, Jesus'engan:

Ikasi zenduten nigandik, nola jokatu, eta nola atsegin-eman Jaun- goikoari.

Ala egiten dezute.

Jarrai areago aurrera.

Ba'dakizkizute, nik Jesus Jaunaren izenean eman dizkitzu- tedan erakutsiak.

Auxe nai du Jaungoikoak zuengandik:

bizitza santua; alde-egizute aragikeriatik; zentzu santu eta itzal aundiz erabilli beza bakoitzak dagokion gorputza; ez griñaren bero geyegiz —Jaungoikoaren ezaguerarik ez duten jen- tillak bezela— eta ez dezala inork gai ontan iraindu eta atzipetu bere seniderik.

Jauna Bera bait-da guzti orren benedekari, len ere esan eta aitortu dizutedan bezela.

Jaungoikoak ez gaitu deitu bizitza loirako, bizitza santurako baizik, Jesukristo gure Jaunagan.

EBANJELIOA

Ebanjelio Santuaren zatia San Mateo'ren Liburutik

Jesus'ek, Pedro, Santiago eta onen anai Juan artu, eta mendi goi batera eramane zituan Berarekin.

Iruon aurrean antz-aldatu egin zan; eta aurrepia, eguzkia bezain ditzitari ipiñi zitzayon, eta soñeko guztiak, argia bezain txuri. Eta Moises eta Elias agertu zitzaizkien Jesus'ekin izketan.

Pedro mintzatu zan orduan, eta onela esan zion Jesus'i: —Jauna, ementxe, bai, ondo gaudela! Nai badezu, iru txabola egingo ditut: bat Zuretzat, bestea Moises'entzat, eta bestea Elias'entzat.

I ketan ola ari zala, odoi argi batek bere itzalez estali zituan, eta odeitikan itz au entzun zan: «Auxe da nere Seme maitea; Beragan det nere atsegiña. Entzun ezayozute».

Ori entzun-da, ikasleak auspez lurrera erori eta zearo bildurtu ziran.

Jesus urreratu zitzayon, eta eskuz ikutuaz, onela esan zien: —Jeiki zaitezte; ez bildurtu.

Begiak jasorik, eJesus bera besterik etzuten ikusi.

Eta menditik beera peisterakoan, Jesus'ek auxe agindu zien: —Etzayozute inori esan ikusi dezuten au, alik eta Gizonaren Semea il-ondoren piztu arte.

Etxeko-andre: iraun arazi zure arropen onoko jaboi onein:

JABON LAGARTO

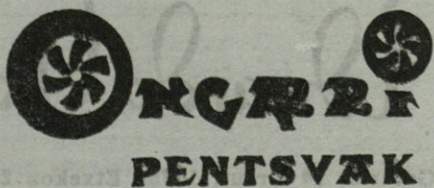
Zure garbiketa makinaz egiten ba'dezu

ATOMIZADO LAGARTO —jaboia erabilli beti

Eskuz ba'zabiltz, LAGARTO —jaboia bear dezu erosi

JABON LAGARTO, garbiketarako jaboi bakarra Etxeko-andrearentzat nerkamerik egokiena,

JABON LAGARTO



Ardara aundiz zabaidu dena aurreengo pentzu pilla eta nunatik entzun ditugu txalo ta zorion milla. Eskerrikasko baserriarrok, ez guaz besteren billa: ONGARRI gaur ta beti zuzentzen gaurri izan dadila

Bere lenengo irteeran denok ikusi dezute trebe eta orrela jarraitu nai du gaur ondo ta biar obe. Baserriarrok: egin zerate iturri on baten jabe, gero ta geyo ematen du. ta askatu bildurtu gabe

APATAMONASTER - ATXONDO - BIZKAIA

SARB

EN ARDURAEAN



TRANSPORTES

azkar

ERAMAN - EKARRIRAKO KAMIOI AUNDIAK

Donosti'tik egunero:

Bartzelona, Zaragoza, Valentzi, Madrid, Oviedo, Gijón, Iruña, Bilbo'ra, eta Gazteiz.

Astean iru aldiz:

Sevilla, Lugo, Coruña, Orense eta Vigo'ra.

Eustasio Amilibia, 13 ta 14. - DONOSTIA.

Tefnoak: 25.457 eta 26.987

HERRIAK ETA GIZONAK

nazio-arjeko-unea

SUEZ'ETIK EGUZKIALDERA

RIKARDO ARREGI

Ori izandu da Erreinu Batuan izandako milla eztabaiden muiña ta sustraia. Ori izandu da libaren arazoein batera Wilson'en politika kondizionatu duena ta zituen asmoetarako eskuak lotu dizkiona behar bezelako erantzunak ez eramaterakoan sozialista gisan gaurko eguneko gizarteak Bretaña Aundian dituen prolemei. Munduko bigarren gerratea bukatu zanean Erreinu Batua oraindik munduan zear jauntxo bat zen, eta jauntxo aundia gailfiera. Baiñan etorri ziran garai berriak irugarren muduan eta askatasun politikoa, ekonomia ez bazen ere, munduko ortako zen bait herriek bereganatu zuten. Behar bada Europa'ko estatu kolonialisten artean Erreinu Batua izan zen lehendabizi bide ortan jarri zena, baiñan beste estatuak bere deskolonizazio politikoa egin zuten bezela, Frantzia'k eta Nederland'ek esate baterako, Erreinu Batua zeregiñ ortan atzera gelditu zen.

Beti izan dute Munduko estatu jauntxoak eta inperialistak jendarme konplejua. Uste izan dute alegia, probidentziak edo agindurik munduko ordenaren zaitzea zutela bere bizkarren gailf. Erreinu Batua ori uste izandu du ta oraindikan ere bere baitan asko dira ori uste dutenak. Bretaña Aundiak milla interesa izan ditu, eta ditu oraindik, Suez'

etik eguzkialdera. Malasia'n eta batez ere Arabia'n. Egun auetan irakurri ditugu Aden delako ingeles kolonian nolako gertakizunak izan diran. Aden ortan datorren urtean edo laister gutxienean ezarri nahi dute ingelesak askatasun politikoa, baiñan bildur dira ingelesak eta kapitalista interesak askatasun ondorenean nasserzaleak edo nola alabiteko sozialista ezkertiarak jaun da jabe egingo ote diran eta ortxe dabilz milla zelebrekizun eta amaika trampa egin ahiena ori gerta ez dediñ. Orregatikantxe gertatzen ari dira ango odolte ta zalapartak.

Erreinu Batua Suez'etik eguzkialdera erresponsabilidadeak eta militar gordezizunak izan nahi dituen bitartean ezta gertu egongo bere baitan biltzeko eta behar bezela Elkarrekiko Merkaturaren sartzeko ta gutxiago berriz askatasun politikoa izateko, ots, Estatu Batuetatik lokarri politikoa askatzeko eta menperatasun gogorra askatzeko.

Orrela nola ea ahazturik genduen prolema bat, errealdade bat berriro argitara etorri den Aden abertzale ta sozialista batzuek ba dirala ta zer nahi duen zarata aundiz ezagutu, edo obeto esateko, gogoratu erazi digutelako.

POLITIKA, ZER?

BIPARTIDISIMOA BENETAKOA OTE?

TOMAS LEIARISTI

Azkeneko artikuluan elezioak egiteko okzidenteko demokrazietan arkitzen diran tekniken gailf mintzatzen asi giñan eta gehienarekiko xistimak aztertzen asi giñan. Eta oien artean buelta bakarrarekiko aitatu genduen. Alegia elezio egunean botu gehiena bereganatzen zituen diputadu-gailf biurtzen zela diputadu. Ta baita ere esaten genduen xistima onek bipartidismoa laguntzen duela. Izañ ere esperientziak demostratzen duanez tamaña aundiko partiduak bakarrik iraun lezateke ta iritxi ditezke zerbait izatera onelako xistima batean. Bipartidismoaren ejemplurik garbiena Estatu Batua dira ta baita ere Bretaña Aundia. Egia esateko Bretaña Aundia'n iru dira inportantziko partiduak baiñan gure arterketarako bi bakarrik ba lira bezela jokatu dezakegu. Gailfiera errealdadean beste orrenbeste gertatzen da.

Partidu politikoen kontra gudu gogorra daramakite Europa'n zear zenbait gizonak. Partidu politikoa estabildadea desegiten omen dute, herriaren serbitzari izan beharrean herriatraz serbitzen omen dira etab. Eta batzuek, eta batzu auen artean izen aundiko jendea sartu beharko genduke, estabildadea ta partiduen demokrazia nola alabait elkartzeko bipartidismoa proposatzen dute eredu bezela. Zer esan ortaz?

Azalez ba dirudi izugarritzko soluzio ona, ba dirudi elkartu eziñak elkartzen dituela. Baiñan itxurak engañagarriak dira. Orregeatik, bipartidismoa itxura utsean gelditzen delako. Begira dezagun Estatu Batuetara ta ango bi partiduen arteko diferentziak ez ditugu arkituko ez ideologian, ez programan, ez orrelako zerbaitetan. Diferentzi guztia gizonetan dago. Eta Wilson'ek, Bretaña Aundiko lehen ministroak, beste orrenbeste egin nahi duela dirudi. Ta neurri aundi batean bere asmoak betetzen ari dela ukatzerik ez. Izan ere ez dago eztabaida zer gauz egin behar diran erabakitze, zer neurri ta jokabide artu behar diran jakiteko, gizarte nolakoa izan behar duen esateko. Ez, ez dago ortan.

Korapilloa ontan dago, ea gauza berdiña nork egiten duen obeto. Ta serioski mintzatzen ari gera. Au baida bipartidismoaren praktikak erakusten diguna, alegia, partiduen askatasunaren itxurapean bi partiduen edo ta partidu bakarraren bi arpegien diktadurara irixten gera.

Bi partidu oiek elkarren artean banatzen dute politika-ren joku guztia ta ez diote iñori bere barruan sartzen utzi nahi. Eskusibistak dira. Ta ori baldin bada estabildadearen prezioa...

LIBURUAK

ERICH FROMM

THE FEAR OF FREEDOM

Gaurko psikologiaren barruan Erich Fromm amerikuak leku berezi bat ba du. Freud ill zen ezkerotzik makiña bat eskola sortu dira psikologiaren barruan Freud'ek dotriñak parte batean onartuaz eta beste parte batean kritikatuaz. Behar bada orregatik zioten batek baiño gehiago Madrillen 1966'gn. izandu zen psikologiaren biltzarrean kaltegarri zela psigologia beste jakintzekin nahastu nahi izatea ta psikologitiki teoriak atera nahi izatea gizonaren eta gizartearen gailf.

Ez dago orrekin ados Erich Fromm. Lehenago ere sekzio ontan bertan ere bere liburu bat aitatu izan dugu ta gehiago ere aitatuko ditugu, bere esanak eta usteak interesanteak diralako ta zenbait gauz pixka bat argitzen ditulako. Azkena idatzitako liburuan dionez bere ustean "humanismo dialéctico" delakoaren barruan artzen dute Freud' en arkitze arrigarriak bere zentzu ta zabaltasun osoa. Baiñan joan gaitzen gaur eskuartearen dugun liburu ontara.

Liburu au españolez ere ba dago "El miedo a la libertad" izenarekin. Buenos Aires'en argitaratua dago "Paidos" argitaratzailearengan. Liburu onen giarri ta txilborra faszismoa da, libertadeari bildurraren azal politikoa den faszismoa, egilleak dion bezela. Lehendabizi libertadearen ideia ta batez ere libertadearen estruktura nola sortu den estudiatzen du. Erdi Arotik asi ta reformatik pasiaz gaurko eguneko prolemetara iritxi. Egillea bildurtuta arkitzen da gaurko gizarteak, ez okzidentekoak bakarrik eguzkialdekoak ere bai, bere baitan gizatasunaren kontra daramazkin aziekin. Orregatik egillearen iritziñ gaurko zibilizazioak gizonari bere libertadetik ta bere giza eginkizunetatik iges egiteko milla bide eskeintzen dizkio ta ortarako gaurko zibilizazioaren barruan libertadeari iges egiteko bideak estudiatu ta aztertzen ditu atal batean. Beste batean berriz askatasunak, libertadeak, gaurko gizonarentzat dituen bi arpegiak aztertzen ditu.

Bi arpegi, ots, zerbaitetik libre izatea ta zerbaiterako libre izatea. Beste atal batean nazismoaren psikologia aztertzen du ta azterketa onek gaur egunerako dirudin baiño garrantzi aundiagoa du orri auker irakurriaz eta egunero koen bitartez jakiten ditugunak kontuan artuaz ikusten dugunez. Ta azkeneko atal batean "Libertadea ta Demokrazia" izenarekin indibidualismoaren ilusioa astintzen du. Ez dugu ortarako ahaztu behar Ericho Fromm bere azterketak psikologian finkaturik egiten baldin baditu, azterketa oiek egiterakoan gertaeren eta errealdadeen alde soziologikoa aztertzen duela batez ere. Ez da ba, beraz, aritzekoa gai au aztertzerakoan, libertadea ta demokrazia, indibidualismoari, burgesiak sortutako demokraziari bere biziko jipoia ematea.

UNAI GARIN

inter
radio tv

Saltzaillea:

CENTRAL DE MATERIALES ELECTRICOS S. A.

Ordaintzeko erreztasun aundiak

BERTSO BERRIAK



Amabost urteko mutiko bat degu ondoren ikusi-ko dituzuten bertsoen egile. Bere erritar txalogarri Joxe Migel Barandiaran apaiz jaun ospetsuari eskeintzen dizkion bertsoak dira.

Mutiko onek saltzen du Ataun'en "ZERUKO ARGIA".

- 1 -

Nere errian dago gizon jakintsua, erritarra dalako bota bear bertsoa. Gizon bizkorra eta oso Jainkotsua, bere eginkizunetan benetan sutua.

- 2 -

Egunaz eta gabaz lanean saiatu, apaiz apala dala bear det aitortu. Irurogei ta amaseikin ezta oraindik zartu, Bejondeizula lagun, orrela jarraitu!

- 3 -

Aspaldiko urtetan inbestigazioetan, Bartzutan lur gañean bestetan kobetan. Gizon saiatua da olako lanetan, ifon azaldutzeko eztago lotsetan.

- 4 -

Gaztetan Bergara'n zan klaseak ematen, ango ikasleeri pozik erakusten. Klaseak itzegiten etzuala uzten, Ikasleek etzekiten ixilik egoten.

- 5 -

Orain dala urte gutxi len omenaldia, aietan egun bat zan; ura jaialdia! Egun artan bildu zan apaiz pamillia Dana ondo irteteko zer eguraldia!

- 6 -

Donosti'ko gotzaia onuntz etorria, Pakea besterikan ezta ekarria. Bere apaltasuna agirin jarria arrixte entzutea bai arrigarria!

- 7 -

Meza bukatu ondoren bazkari ederra, aien artean inor etzegon alperra. Ango janak jateko, txuleta ta xerra, bertsoak kantatzeko ba-zuten bearra.

- 8 -

Bazkaria pasa zan telegrama letzen, bitartean an danak ederki bazkaltzen. Edari eta janak aguro brikatzen, ta bukatutakoan bertsoak kantatzen.

- 9 -

D. Joxe Migel zegon poz aundiz beterik, «aspaldin ezte izan olako egunik». Aita Jaungoikoari eskerrak emanik, eskerrak danori ta bizitu pakerik.

- 10 -

Bazkaria bukatu, ta bostak aldean, bakoitza bere etxera joan zan pakean. Aingeruak kantari alako egunean, eta D. Joxe Migel pozikan berean.

- 11 -

Bazkaritik kanpora ura ikusmiral jende guzia zegon zerura begira. Gero ibili ziran jira eta bira, zortziretako danak etxera joan dira.

- 12 -

D. Joxe Migel jauna danak ezagutzen, orrelako gizonak gutxi dira ikusten. Jaun au alegintzen da animak salbatzen, Jaungoikoarengana jendea eramaten.

"ZAINDEGI"

Ataun

FUNCOR, S.C.I.

Benetako baserritarrek bear dituzten MAKINAK:

BIRINTZALLE - ERROTA - NAASTALE
ZERRA - URAGA - URASKAEuropa'ko aurrerakisuni'k onenak, amengo
nekasarientzat

ADI TA ORO! EZAZU

FUNCOR

AZKAR BEZIN ONDO

ELORRIO

Vizcaya 114

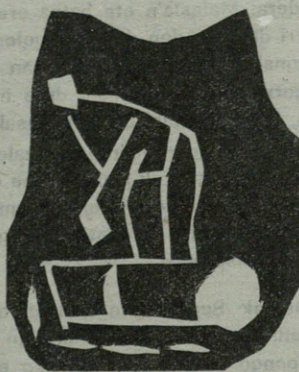
NERE BORDATXOTIK

Basarri



Danetik Zerbait

Bekaizkeria, inbiria, beti da zatar eta itxusia. Gizona sortu zan ezkerotik bizi da bekaizkeria. Azken gizona ezkututzen dan arte iraun.



go du gainera. Ezu adinik, ezu edaderik. Atzo, gaur, biar... be-tikoa!

Bekaizkeria, gizon aundi ta sonatuen artean sartzen danean, are ta itxuslago agertzen da; idazle artean, pintore artean, musika'ari artean, danean ba-du sarrera.

Izan zan bolara bat Lope de Vega'k eta Cervantes'ek alkar ikusi ezin zutena. Alkarganako gorrotu bizian zeuden.

Góngora'k ere etzun santu go-gozkoa Lope de Vega.

Ordurako Lope'ren izenak ga-lurak artu zitulako ote zan?

1604'garren urteko abuztua zan.

Lope'k eta Cervantes'ek topo egin zuten Toledo'n. Zocodove-r'en plazan, ain zuzen. Maiatze-ra ezker Toledo'n bizi zan Lo-pe.

Juan de Guardo zeritzan emakume aberatsarekin ezkondu ote zaneke zuzmurak zabaltu zi-ran. Izan zan berriketa pranko, ori zala ta etzala.

Góngora'k onetu bat moldatu zun ezten zorrotza sartzeko. Asiera nolakoa zun ikusi beste-rik eztaukagu. Ezu merezi er-deratik aldatzerik. Bere artan du indarririk geien:

Por tu vida, Lopillo, que me [borres

Las diecinueve torres del es. [cudo,

Porque, aunque tiene mucho [viento, dudo

Que tengas viento para tan- [tas torres.

Zearo mindu ta asarretu zala Lope?

Ezta arritzekoa, alajaa! Alzez puztutako "Lopillo" bat zala adierazten baizuten bertsoak.

Cervantes'ek gorriak ikusi zi-tun lenengo lanak idazten asi zanean. Ezinean, estu ibili zan gizona. Talentuz aberats bazan, beartsu zan diruz eta ondasu-nez.

Lemos'ko kondearen laguntza-rik izan ezpalu, "Quijote'rik" etzan inoiz argitatuko, bear ba-da. Munduko literaturan dan obrarik galletetako ez gendun ezagutuko.

Zocodover'en plazan topo egin zutenerako, Cervantes'en izena gorako aundia eginda zegon. "Quijote" ezagutzen asia zan Espaini'ko bazter guzietan. "Qui-jote" ta "Sancho" euzpain guzie-tan zebiltzan kulturakiko ien-de artean.

Lenagotik ain erretxindua ze-golarik, Cervantes ikusteak, are kin topo egiteak, etzlon on aund-irlik egin Lope'ri.

Eztago duda aundirik Lope'k "Quijote" irakurria edukiko zu-la.

Inork konturatzezkero, Lope laister konturatuko zan obraren balioatzaz.

Bekaizkerria ta gorrotoa itxuak dira. Oien indarra ezta badaezpakoa.

Nola juzkatu zezaken bestela, Lope'k Cervantes, juzkatu zun bezela?

Zein txiki ta ezereza dan gi-zona inbiriz josita dagonean, edo gorrotoz gaezka dabille-nean!

Lope de Vega'k bere lagun ba-ti idatzitako kartan au irakur-tzen da:

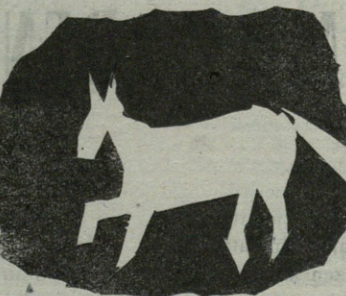
"...De poetas no digo: buen sig'o es éste; muchos están en cierne para el año que viene; pero ninguno tan malo como Cervantes, ni tan necio que alabe a don Quijote..."

No más por no imitar a Gar-cillas, cuando dijo: "A sáti-ra me voy mi paso a pasa", cosa para mí más odiosa que mis li-brillos a Almodádez y mis co-medias a Cervantes".

Danen gañetik bear zuna zan Lope. Jaungoko bakar nai zu-kean; itzal egin zezaiokenik etzedilla izan alhoan.

Tontoa etzalarik, ikusi egiten zun itzalik geien Cervantes'ek egin zezakio'a. Ezer gutxi kos-tako zitzaien Lope'ri Cervantes'ek talentua ba-zula aitortzea; idazle ta olerkari bikaña zala baieztea.

Baña, inolako moduz ontzat



artu etzezakeana, bere pareko bat sortzea zan.

Arrokeri nabarmena Lope'rena.

Gero, urteak aurrera zijoaz-kion bezela, zearo aldatu zan. Bakarzale purrukatu egin zan, len ain munduzale zana. Ta bakardadeak milla pentsamen-tu ernerazi zizkion. Orduantxe sentitu zun egitazko lagun ba-ten premia.

Agur, lengo arrokeri ta aund-inai guzietan; bakardadeak sendatuko zun bere gaitza. Or-dukoak dira itz neurtu gogoan-garri auek; gaztelarak iraungo dun artean iraungo duten ber-tso auek:

A mis soledades vol,
de mis soledades vengo,
porque, para andar conmigo,
me bastan mis pensamientos.

* * *

Oso alkarren urtean bizi zi-ran Lope ta Cervantes. Pauso bakar batzuk tarteko.

Burutapen bat sortu zitzaien Lope'ri:

"Besoak zabalduta joaten ba-nintzalo, ez ote dit barkatuko Cervantes'ek?"

Ni bezelaxe Cervantes'ere ba-kardadetik bakardadera dabi-lleña da. Noan bere gana ta besarkatu dezadan".

Pentsatu ta egin. Len etsai amorratu ziranak, orra or zearo adiskideturik.

Andik aurrera, "Angelus" ga-raian, egunero alkarrekin pa-seatxo.

Egun batez A'kantara'ko zubi gañetik pasako ziran; urregioan San Martin'gotik.

Zenbat izketaldi goxo Tajo ibai-aren ertzean!

Eta Lope'k munduko lanak eginda bestaldera joan bearra izan zunean, Cervantes'en biotz aundiak, merezi zun gorralpenik ezin ukatu:

Llovió otra nube al gran Lope [de Vega

Poeta insigne, a cuyo verso [o prosa

Ninguno le aventaja, ni aún [le llega.

* * *

Ikasbide zoragarria paregabe-ko idazle ta olerkari aiek eman zizutena!

Benetan aundi ta benetan gi-zon, alkarri barkatu zitoten une artan egin ziran. Bekaizkeriz, gorrotoz eta arrokeriz josita ze-biltzan arte, etziran gustagarri. Inork uka ezin zezaken talen-tua ta argitasuna zuten, batak bezela besteak, baña asarretu-tako bi mandazairen pare aget-zen ziran.

Eznan gizatasunik ikusten; apaltasunik ain gutxi.

Lope, batez ere, munduari itsatsia egon zan bitarte, ba-kardade billa asi zan arte, ba-karrik bear zuna zan. Beste da-nen gañetik, beste guziak baño ondotoz gorago egon bear zu-na.

Galtz berdiñak jarraitzen du gure egunetan.

Zeregin danetan, opizio da-netan. Idazle artean, zer esa-nik ez.

Inbiriak itxutzen gaitu; la-gun urkoaren onik eztegu ikusi nai. Ballp dunari bererik ez-tiogu aitortu nai.

Nola diteke bestela gazte ta zarren artean sortu dan katra-milla nardagarria?

Beti gogoan bear genduke Gulciardini'k idatzia:

"Las cosas pasadas darán luz a las futuras, porque el mundo fue siempre de una misma suerte; y todo lo que es y será, ha sido en otro tiempo. Las mis-mas cosas vuelven, bajo diver-sos nombres y colores."

Edo Maquiavelo'k ziona:

"Zerua, eguzkia, elementoak eta gizona, beti berdiñak izan dira".

Golzetik gabera dana aldatu bear bagendu bezela arro arro astea alperrikako buruzpidea, beraz. Euskal esaera zarrak diona:



"Zabiltzan bideak arrapatuko zaitu". Gu baño bizkorrago ta jakintsuago ziranak arrapatu zitun. Eztedilla inor gelegi arro-tu.

GAZTE NAIZ

LEIHO BAT IRIKI DUT

(PETIT ROME 55)

Negu erdian, mirari bat bezala eguzkia perpiztu zen, udaberri tinte bat gauzeri emanaz. Beltxargak beren lepo dotorea paseatzeko aukera izan zuten, hizotza urtuta gero, lumak arrotzeko kemenik gabe ere zeuden txaboletatik ateriaz. Dena aldatu zen, egun batetik bestera, basoak ere aberatsago ziruditen, pinuak neguan suerte txarragoa zuten beste arbola guzietan ostroak prestatu balizkien bezala.

Negu erdian naturaleza guziak obeditu zuen eguzkiaren agindua. Nik banekien gezurra zela. Suizan negua gogorragoa egiteko bezala, malz agertzen zen udaberri muestra hori, egun batzuen mugan berriro hizotz eta elurpean izkutatzeak.

Hala ere nire oinak, plaiera txurietan jantziak, arinago ziren belar tartean eta ezin izan nuen indiferentziaz hartu eguzkiaren faborea.

Urrutian mendiak txuriz jantziak agertzen ziren urdinpean, nire gainekoak berde. Etxeak, ziren guzla tellatu eta tximini, leiho guziak zituzten irrikirik eguzki haren indar arraroa, azken punturaino aprobetxatu nahirik.

Urdina, txuria, berdea... Esan ditek Suiza'ko paisajea iru kolore horiekin egina dagoela. Urdina, txuria, berdea, kolore elementalak elementalegiak behar bada kuadro on bat egiteko. Horregatik hango paisajea ezizaldan ederra

iruditzen xarmanta baizik; kuadro eder bat izan ezik postal xarmanta bat. Berdea berde klaroska, matizik gabekoa, nire mendietakoekin konparatu nuen. Hango berdeak millaka kolorazio diferente zituen niretzat: zelaletakoa argia, basoetako gogorak aski zuen eguzki izpi baten aldaketa, urdinnetikan ia, beltzera pasatzeko. Etxeko paisajea indartsuago iruditzen zitzaidan eta arrazoi bat gehiago nuen juizio hori egiteko: Suiza'ko paisajean sumatzen den gizon falta. Hango mendietan, zelaletan enuen sumatzen gizona edo gizonaren lana. Etxeak etzuten niretzat kontrasterik egiten, suiztarrek oso arto zeuden horrekin, guziek ziren berdinak eta mediorako ain berezikil eginak, zugalitz bat gehiago bezala begira zitezkean. Hau behar bada astakeri bat zen. Nik nola nahi gehiago maite nuen Loilako ibarra, ain aberatsa koloreetan, ain aberatsa isiltasun beteetan, harri bakoltzean gizaldiak zintzilikaturik, iturri bakoitzean pakea zeriolarik... Eta gutxien espero nuanean, naturalezia hutsean murgildurik nagoanlan, sendimendu treste edo alai batean, udaberria edo udazkena izan, bihotza kunklatzen naukanean kontrapunto bezala, edertasun guzi hura ebakiaz bezala, atsegingarriago eginaz, gaur eguneko sinbolo bat agertzen zitzaizkidan: Metalurjiako enpresa bat tximini beltzeetatik kee beltza zeriola... Nire iritiz hor zegoen paisajearen indarra.

Instrumental guziakin, liburu bat, papera, pluma, pipa,

tabakoa, aulki batean eseri nintzen. Neguko irri hari mespretxu egitea izango zela iruditu zitzaidan, letzen edo eskribitzen aztea. Pipa piztu et aulkiarekin bat egin nintzen.

Parkea, munduko parte guziek bezala, agurrez eta hurrez beterik zegoen. Hiriko mugimendua maite ez dutenak edo obekiago, harekin batera ezin mugi direnak. Haurren algarak eninduten molestatzen, alaitasun mota bat gehiago ematen zioten giroari. Agure zaharrak, gehienak suizalemandarrak itxuraz, bakoitzak puntu bat aukeratuz etziztuzten handik begiak apartatzen, joanak ziren garaia amets bihurtzen ziur asko... Beren bigoteak, urte askotako keak orituak, indarberriturik iruditu zitzaizkidan arbolan antzo, tenteagoak, prestuagoak. Pipari etziztuzten elurpean tiratzen zioten indararekin tiratzen... Beharbada negua amaiturik izan zitekeala pentsatzeak, urte bat gehiagoren ilusia ta esperantza zekarkioten bihotzetara. Nolanahi apalago agertzen ziren eta lehen ez sumatutako dizdiri berri bat ikusi nuen oraindik lurrari galdera bat egiten zioten begi urdin haietan...

Nire aurrean zeuden lau agure zaharren zortzi begiak (harrigarria, oraindik dizdiri berri bat gehiago zutela) guziak ados jarririk bezala, aukeratu zuten puntu berria biltatu nuanean, ezagutu nituen zangoak lehendabiz eta gera Marguerite'ren persona osoa.

SAIZARBITORIA

LANGILLE BERRIAK

Gogoratzen al-dugu edo gure aurrean ikusten al-degu, orain baino, gazteago izandu dan garien bat? Orain baino gazteago izandu dan gizadiren bat? Ahaztu al-dezakegu gaurko gaztediak sozial eta ekonomi aldetik ematen dituan bultzadak, garrantzi ikaragarria dutela gure aurrean dau den erakusdeetan? Johnny Hallyday, lurrera erortzen da, micro eskuan dualarik, bere arpegia izardi bero batez beteta... Eta jendeak, gazteak, otzikarez... Gazte oiek, bere idoloaren aurrean, ez dute partizipazio bat eskatzen, baizik berarekin bat egitea, komunio bat... Ikusten ditugu langilleen burrukak, nahigabeak, oiek ez dute komunio bat eskatzen, ez dute besteekin bat egitea eskatzen, oiek, partizipazio bat eskatzen dute... Gaztediak... alde batetik gauz bat, bestetik beste bat, ori, bete ori, gauz ezberdiñak, diferenteak eskatzen duan sail ori... Gaztediaren bereiztasun bat bezala, bere egon-eziña, bere nahigabea, bere ezin osatua dela esan dezakegu. Benetan, gaztedia ezin dezakegu nahastu errebelde itzaren esan nahierekin. Ba-dirudi itz

onek, au da gaztedia rebeldea dela bakarrik esateak, paternalismo pixka baten aurrean jartzen gaitula. Edo baita ere, askotan itz orren esanahiak, bere geroko bizitzarako puesto edo lan egoki eta on baten bila burruka egiten duten gazteen aurrean jartzen gaitu. Au da aurrekoen eran burruka, lan egin, zaildu, gerorako begira, gureak bizi izandu diran baiñan obetoago bizitzeko era, beti materialismo baten aurrean. Gaurko gazte askoen rebeldia ortan bukatzen da. Zerbait zuzendu, ezer aldatu gabe. Gaztediaren ezin-egona, ez dugu gazte izatea bakarrik, bokazio bat bezala agertzen zaigu.

Ez-ezagun zaigun borondate bat, indar bat mundu berri batean sartzeko. Gure aurrekoak egindako mundu batean, konturatu gabe, behar bada, egindako mundu batean eta gaur arrazoi bat biltatzen duten mundu ortan. Gaur ikusi behar genduke, edozein eratan bere indarra azaltzen duan gaztediak, protesta bat dela jarrita dauden gauzen aurka, uste dutelako gauzak ez dutela aurrera jarrai behar, beñ

orrela jarri zirelako. "Gazte izatea, lortu ezin ditek gauzen aurka joatea". Ori ez dela egia uste dut. Baizik beste erara. "Gazte izatea, lortu al-diteken elburuen gain lan egitea". Eta bestetik, pertsona baten gararik egokiena gazte denbora. Guzia eman al-dun garia. Giza-emakumeak, guzia al-dezake, beren indar fisikoak eta beren almen guziak eskeintzen dituzten garia, gizarteak ukaturik.

Arrituko al-gera gaur egunean, gaztediatzat gutxigo entzuten ba-da eta indar edo borondate baten gain itzigiten ba-da?

Esan dezakegu gaztediaren ezin-egona jartzen diran tranpetan ez erortzeko borondatea dela, nahia. Gaur esan dezakegu langille berri batzuek bizi direla munduan langille berri batzuek, gaztedia, gizartearen aurrean lan eginik, bere barruak eta indar eskatzen dion eran, elkarte bat osatu nahirik.

BEGOÑA ARREGI

Salatzalleak

«Ixi»-eago itzegin zak, aldamenen dugun hori txibatoa duk eta». Ona hemen kale ertzean, enparantzetan, tabernetan, billeretan, nun nahi entzun izan ditudan itzak. Bildurpean bizi gera, alderdi guztietan arriskua besterik ez dugu ikusten. Asper aspertua nago beti lelo berdiña entzuten.

Salatzellak nortzuk diran ez dakit. Askotan pentsatu oi dut, gure bildurra estaltzeko eta justifikatzeko aitzaki bat besterik ez dala. Baiñan gezur aundia izango balitz ere egi apur galanta arkituko genuke. Ez dut uste guzia irudimenaren asmaketa denik. Ekaitzpean entzun oi degun trumoiak ez da berez sortzen, tximistak sortarazten du. Era berean, jendearen esanaz ez da funtsik gabekoa jarduna.

Danok ez dugu neurri bereko txapela ibiltzen, eta gure pentsakera anhitzetan erabat ezberdiña izanen da. Ez dut uniformismorik nahi, iritzi ezberdiña nortasun aberastasunaren ezaugarritzat artu genezake ta. «ZERUKO ARGIA» idazten dugunok, ez gaituzte iritzi berdiñekoak, irakurleak, berriz, zer esanik ez. Orregatik ez dut uste kaltekoa

denik, kaltegarri ezezik denontzat protxugarri dela bixtan dago. Betoza bada iritzi ezberdiñekoak bestela loak artuko gaitu ta.

Jokabide ezberdiñen artean bada bat nik konprenitzen ez detana, salatzalleen, txibatoen posturaz ari nauzu. Ortara nola iritzi ditek nere kaskoan ezin sartu dut, are gutxiago ontzat eman. Zerk eragiten die, guzian seguridadea? euren aberrienganako maitasunak? ala diru madarika-tuak? ongi bizi nahiak? Egia esan, ez dut euren postura konprenitzen.

Lagun artean solasean zaudela ta, han dituzu belarriak luze luze, onda artu zai dauden antenak dirudite. Beste-tan etsai tentzalleak dituzu, aurrenean leun leun itzegiñaz «gutarra» dela erakutsi nahi dute, gure kidetasuna aipatuaz gure konfiantza irabazi. Hori aurrenean, eta gero... salda bero.

Gai ontaz, fenomenu ontaz iritzi bat ematerakoan ez dugu simplistak izan behar. Nekazariak baratzako belarrak

zain da guzti atera nahi ditu, bere lana alperrikakoa izan ez dedin. Guk ere kontun artu behar dugu salatzalleak xistima baten frutu galgarria dirala. Emaitza ez da berez agertzen, sortarazi duan zugalitzaruntz garamazki. Frutu txarrak ematen dituan gizarte-arbola hau usteldua dakusgu, zomorroak bertan kokatu dute euren kabia, orain artean sabela neurritz gainka betetzeko ez dute eragozpenik izan. Baiñan danok galdeginen dugu, bikoka hori noiz arte?

Zenbat milloi ote dira herriei zupatu ondoren herriak menderatzeko erabiltzen diranak. Modu orretan ondasunak banatzea etzaie zillagi. Hunekin ez dut beste munduko gauzik erraiten, gertatzen dana degu ta.

Dana dela, hunek ez gaitu gehiegi kezkatu behar, gure ekitntza alde batera uztea izango litzeke euren gozamenik aundiena.

Ekin. Utikan txibatoak, baiñan zain da guzti.

MIKEL UGALDE

(2'garren orrialdetik)

naiz nizeke. Ez ezbaide jarraitze-ko asmatan.

Idazki onekin nik nereari bukaera emango diot. Aurrena, ez det, nik LAUBIDE za'a ta idatzitako idazkia argitaldu zuan Zeruko Argia. Beztaldek, etxean izan detan ezbehar onekin eta zuk jartzen dizkidazun maratilla baño ate geiagoko kontu onekin, ez dakit ate dakan nola itxiko bituan. Oraingo aldi ontan nere buruan zerbait illun dua bai dabil. Eta guazten arira, ea zerbait argitzen ote degun. Nere idazkiari erantzuna ematen dio. zun idazki ortan, oker ezpanago beintzat, gauza bat nabaitzen det. Nere pentzakera, nere esan naia, ez nuen ondo azaldu edo bestela, zuk etzizazun ondo ulertu.

Ez det uste nik nere idazkian esaten nuenik. Zuk pekataria. Danok pekatariak bai. Erri danak dituztela euren alderdi onak eta txa. rrak. Begira AN ZAN.

Nik Legazpi oso gutxi ezagutzen det. Nik ez nekien Legazpi'n LAUBIDE zank ere. Eta diozunez IRUBIDE ere izan za'a. Zuk idatzi zenuenian aparia izan zenutela LAUBIDE ostatuan. LAUBIDE ostatu orren orde, beste edozein ostatu izan ba'ltiz, Legazpi or geldituko zan neregatik eta legazpiarrok ere bai. Eta Legazpi'k idatzi zenuen bezela Segura'tik edo Mutillota'tik idatzi ban zenu ere, LAUBIDE SEIBEDE edo ZORTZIBIDE, nerretzat idatzeko gaita berdin izango zan. Eta ondorenak esango digu, zerk ekarri ziran gai ori idatzeko kontua. Ba-dirudi, nik, Legazpi al-tatzek zerbait mindu zaituztela neri bururatu ere egiten etzitzai-dan kontua. Eta nik, Legazpi'gaitik edo legazpiarrogaitik zerbait mintzeko gauza esan badet. Nere esana atzetua dago, ta barkatu egidazute. Nere esan naia ez baizan, gauza bateri erri baten izen batekin deitzen diotela ta beste erri batean beste izen batekin.

Jozkeriari buruz balzik. Adibi. dez: Ea nere esan naia garbiago agertzen dan. Oñati'n, maraia jan dot, Azpeiti'n, txermena jan det, Legazpi'n, udarea jan det. Orra iru erritan gausa bateri izen ezberdiñakin deituak. Norena dago ondo eta gaizki? Jozkeraz irurak bai. daude ondo, eta erriak itzetik or-tzera darabiltzen izenak. Dot jan maraia. Det jan txermena. Det jan udarea. Nun dago ondo? Zure idazkian esaten dezu, IRUBIDE ere ba-zala 'enago Legazpi'n, eta Lasarte'n ere ba-zala, beste IRUBIDE bat ere. Eta Legazpi'n baño euskera politagoa egiten dan tokian. Ba-zirala orrek, ez nau oso betetzen. Nere jakin mifia etzan itz politagoa edo baldarragoa dan jakitea.

Joskeraz ongi dagoen edo ez ba-ño. Itz politik Euskera oharitu egiten duala uste a' dezu? Nik ere bai, ala uste det bafia ondo erabi-llita bere joskeran. Nik, naiago det entzutea. ESAN NAU'ren orde, esan dost edo dit. Naiago det entzutea. Traje ederrarekin elegante ikusi zaut edo zaitut, eta ez so-ñeko dotoreakin oso apain jantzita ikusi dotzute edo dizut. Onekin ez det esan nai, Euskera jatorra ezin erabili lezakienik, euskerrari dago-klon joskeran.

Diozunez, lenago izan zan IRUBIDE Legazpi'n, Lasarte'n ere bai. Gaur, gaurkoz ez al zera kon-turatzen beste nunbaiten ote da-goen edo, beste alako IRUBIDE izeneko idazkun edo letrorrik? Neo nek esango dizut, ba, nun dagoen:

Noizbait Bilbao aldera edo zoa-zenean, Ga'dakano'ra eltzen zera-nean bideberritik, begiratu zazu ezker aldera ta antxe ikusi'ko de-zu, agiri-agirian IRUBIDE izena jartzen duan idazkuna. Orain di-rala amar bat urte inguru, ipifi zuten iragarri ura, Gaur ez naiz gogoratzen, egunkaria zan edo al-dizkian batean zan. IRUBIDE joskera aren aurka jaika zan, Bil-bao'ko Udaletxe'ko Euskal ikastole-tako irakaslea izan zana. Euskal-tzaindikoa zana. Arruza eta egia-tar Mixel jauna. IRUBIDE dena ura zala bide egin zuan idazkin bat komentario'ko gogorra. Itz ga-rratzakin ala ere. IRUBIDE gaizki idatzia zegola adieraziaz, Euske-raz ongi ipintzeko IRUBIDE'at bear zuala. Idazkin luzea egin zuan ga' orri buruz. Beste gauza asko-ren artean esaten zuan.

Orrelako toki agiritan joskera txarrean idatzitako idazkerak, Euskerari etziotela batere onik egiten. Antxe zegola Euskeltzaindia, edo ta bestela orretan aituak diran jau-naekin aurrez aitua ditezela, erri-aren aurrera gaizki idatzitako idaz-kerak agertu baño 'en. Eta bar.

Eta arrazoi au izan zan, LAUBIDE zala ta idatzit nuen idazkia idatzeko. LAUBIDE irakurri nue-nean IRUBIDE idazkin orrekin konturatu nintzan.

Orduan bururatu zitzaidan. IRUBIDE gaizki ba-dago, LAUBIDE ere neurri berdinean zegola; joskera bidez. Nik etzaitut zu artzen erru-duntzat, LAUBIDI idatzi zenulako. Diozunez antzintatik datorren ba-serritzen baten izena da noski. Gaur gaurkoz, zuk zuzendu ezin zezakezun gauza dala, agirikau gau-za da. Bafia etzizu'a uste izan, nik idatzi nuenik, errietako trapuza. rrak astintzeko asmoz, Esaten di-dazu, nik ez detala idazten, Oñati'n itz egiten dan eran.

Zeuk ala idazten al dezu? Legazpi'ko erri-xeak itz egiten duan eran? Egia da zuek idazleok eta erriak aditza osoago erabiliko dezutela Udana'tik bera'dera bizi zeratenok. Gu emen arkitzen gera. Bizkai-dera alde batetik eta Kiputza beste-tik. Emen bizi bear da gai ondo ikusteko. Batezere Euskerrari buruz zerbait lana egin nai degunok, no-lako buruausteak sortzen zaizkigun. Aurrena zer entzuten dun, bigarren zer irakurtzen duten eta irugarren zer ikastea nai lukean. Gai oni bu-ruz ez noa aurrera jarraitza. Oso luzeegi egingo litzaizki eta. Noiz-bait Urbia'ko zelai zabalean bil-tzen ba-gera, antxe astertuko ditu-gu orrelako kontuak. Nere iritzi-z, erri-xea ta erri ladua, biak daude arrazoi osoan. Erri-xeak ez deza'a galdut bere erriko gitarra ta giroa. Eta goiko mallako landura ere di-juala bere bidean. Edertuaz, lan-duetz eta apurka-apurka batasuna-ren billa. Ez daukagu urrutira joan bearrik ikusteko beste erri batzuek ere zer egin duten. Orain berreun do irureun urte erri oiek ere ala izango ziran. Bafia gaur, erri-xeak xe jarraitzen du; bafia goiko ma-llako landurako ederki batua ikusten dira. Euskaldunok ere ba-degu gauza orren bearra. Alegindu gaitean baikotza bere mallan bide ortara eltzen.

ERRIZALE

ATAUN

ALKATE BERRIA

Joan dan 'arunbatean, otsailak 4'an, egin zan-erriko agintarizta-ren kargu, Auzmendi'tar JJuan jauna.

Naiko ezagunak gure artean, be-re erri-lanetako kezka; begiratzear basterik ez degu bera igaro dan Elkarteetan egin duan alegiñari.

Orregatik ere uste degu ondo erantzun diola agintarizta lana-ri. Zorionak Alkate jauna ! "Jentil-batza" taldea, orain arte bezela ja-rraituaz erriaren alde, itxaro bedi a'kate berriak, prets dagola alde-zaken laguntza emateko.

Une onetan, orrelaxen arkitzen degu Ataun'go Udal-erxe gorpuzta: Alkate. Auzmendi'tar Juan

1.º Alkate-ordeko. Bikua'tar Joxe.

2.º "Alkate-ordeko". Goiko etxea'tar Benito.

Konzejalak, beren eginkizunari buruz:

Munduate'tar Ifaki ta Dorron-soro'tar J. Andoni, Kultura ara-zoetan.

Aizpurua'tar Patxi, Goikoetxea'tar Benito ta Azuñe'tar Patxi, mendi-baso lanetan.

Barandiaran'tar Martin ta Gal-parsoro'tar Jexus, Konstrukzio ta obra 'anetan.

Apalategi'tar Ifaki ta Bikua'tar Joxe, Hazienda goraberetan.

Orrela azaltzen degu nola era-tua degu Udal-erxe.

Bañan, gorabera sakon onek, merezi du zertxobat gelo aitatu ta astertzea.

Esan genezake, deskuido aundi-rik gabe, eta-ez geon buruak aundi-tua naiean, baizik gertaera poz-garri oni bere beritua eman nalan. Ataun izango dala lenengo erria. Euskal-erri guzian, alkate auke-ratzeko ta konzejal aukeratzeko eskubideak, orain arte gik ezagu-tu ezditugun beze'a, ibilli duana.

Pauso aundia eman dana, naiz ez izandu oso-oso: bidean jartzea ez da gutxi.

Gure erria, ez baizan arkitzen gertatuta edo preparatuta bear be-zelako erantzun bat emateko ere; ez-jakintasuna dala, fiakaitz dala edo... tar abar.

Egia esan, oso bide neurtuak zeu-den zabalean jokatzeke ere.

Argi dago, bertan, gorabera one-tan oso gutxi ziran beren iritzi

azaldu zutenak; emakumerik etzan azaldu, gizonok (100'tatik 10?); ba-ñan dana dala, pausoa... ta ez no-lanaiko pausua ere.

Erritarrok ere badegu zer egiña ta zer ikusia, dauden arazozen kon-ponketan. Zergaiti auek, gureak baidira.

Ta Udal-etxean diran erri-ara-zoak jakiteko ta astertzeko auke-ra, illaren len'engo asteazketetan, beti, 7'etan izango dan billera na-gusian daukagu.

—Joan dan 1966'go urtean, Ataun'-go errian, 14 jaiotza, 10 ezkon-tza ta 26 eriotza, ezagutu dira.

—ERIoTZAK:

Betiko atsedean santura, zartza-roan, igaroak ditugu Barandiaran'tar Pe'pa, "Rafael-enekoa" ta Arratibel'tar Maria Dolores, "Ur-dangali" baserrikoa.

Beren sendiari, agur samia.

JENTIL-BATZA

ZESTUA

ZINEGOTZI BERRIAK

Otsaila'ren 5'ean, erriak auke-ratutako zinegotzi berriak, erriko-etxean bata-loa artua dute, ta ba-talo ondoren oitura dan bezela, bazkari on batekin ospatu zuten erriko-etxearen sarrera, sei urten erriko arazoak esku-artean ibili di-tuzten ta irten diran zinegotzik mai inguruan zitustelarik.

Bejo indizuela, ezin asiera ohea-gorik eman izan diozute. Sabela bete ezker erabakiak artzea ariña-go egiten oi emen da, ta maiz, be-te bearrean arkituko zerate, askoen iritzi aurretikoak utzi diskizuten auziari, erabaki jatorrak eman nai badiozute.

Itxaropen osoa deuka erriak, zeuen aldetik alegiñ guztiak jarri-ko dezuela erria dagon 'o-zorrotik ateratzen. Badago bai zer egiña, bañan emn dago rria zukin lagun-tza bear dezuenean laguntzeko izango gera denok, sendi bat osa-tzen bait-degu ta denon on biarrez izango bait-da.

LIBURUTEGIA

IkasJolas biltokiko liburutegia as-paldi ontan illa dago, ta orain ar-nas berritu egin nai da, zuzendu, moldatu berriro. Ez dago esan be-rririk, irakurtzen ez bada ez dagoala ja kintzarik. Or nun izango dezu-ten liburutegia nai deuen 'iburua aukeratzeko, aukera izango bait-da naiz euskeraz naiz erderaz.

Liburu asko ta asko, Jaingoikoak jakingo du noiztik, liburutegi on-tatik liburu asko dira kanpoan di-ranak. Liburu auek dituzutenari ranak. Liburu auek dituzutenari oartxo bat; lenbait-len, al-bada illa onen 18'rako (ez da ardurik egun bat edo besteagaitik) alegindu zai-tezte bihurtzen, lenago esan detan bezela, liburutegia zuzentzeagaitik basterik ez bait-da.

—Nun dik ator ain apañ jantzirik Poto?

—Meza nagusian nindukan Me'a-rra.

—Ardandegiak ote ziran ire biltokiak natxion. Itxura denez noiz-bein bañan eliz-bidean ire oñak jartzen dituk.

—Zer diok itz oiekin, zirikatzeko dituk edo ta benetan ari air?

—Sosetu ari Poto. Ez aut nere itza-rekin mindute ikusi nai.

—Jakintzak ba euskaldun naizen aldetik, denez gain Jaingoikoa jartzen detala, ta Jaingoikoare-kiko dituzten egin bearrak bete-zen alegintzen naizela.

—Ben... Zer bait gertatzen zaik gaur. Igandea, egun guztia jola-seako zeukau ta aserre ator goi-zetik.

—Aserre, aserre... aserretuko ez ais ba. Ikusten meza bakoitzean Apaiza jardun batekin ari dala, eliz-atzean ge'ditu bearrean au-reratzeko eskatus, eokitasun geio arkituko degula meza obeto entzuteko esanas, ta guk auztzena egiten ari gaituk, zenbat ta so-katik geiogo tira orduan da in-dar geio atzera.

—Ba ik ere auztzena egingo dek noski, eliz-atzetik ikusi aut ir-tetzen da.

—Orain arte orla izan dek nere jo-kabidea, bañan emendik aurrera ez. Meza nagusira ta aurrera, ba-tzuntasun denak alde batera utzita.

—Noiz bait ere Poto, konturatu ai-zenean euskaldun jator bezel^a Jaingoiko-arekikoak zintxo bete nai baditugu aurrera joan bear degula.

—Bai Melarra, ta "Zeruko Argia'n"

idatzen dekan ezker, lerro bat edo beste idatzi bear diok erri-ri, entzun gogor ez egiteko Bika-rioren esanari eskatuaz.

Orra ba basterik gabe Me'arrian go-go beteta. Askotan lotsak mende-ratuak bizi izan gera, ta lotsak gel-di-erazi eliz-atzean, ba bota deza-gun geure gandik, ta Melarrak ar-tu dun erabakia artu dezagun.

EUSKO

ERRENDERI

GARIZUMA

Garizuma donean sartu gera. Go-go-jardunen aroa iritxi da. Euske-raz'koak ere laister izango ditugu. Ill open 27'tik Martxoaren 4'a ar-te noski. Ea bada aurtan ere gizon portatzen geran.

Ala ere, gazteei, neska naiz mu-ti, dei egin nai genieke. Euskaldu-nak zeraten ezker, zergatik etze-rate euskeraz'ko ejerziziotara joa-ten? Poliki, po'iki, zarrak ba-di-joaz, aien exerlekuak utsik geldi-tuko dira, zuek, gazteok, utsume ori bete bear dezute. Eerreleboaz ainbeste itz egiten dan garañ on-tan ona aukera beste errelebo bat egiteko. Gazteak —kaletar gazte: engatik ari naiz— ia aurtengo go-go-jardunetan gure artean ikusten zaituztegun. Gaztelaraz eta pran-tzeeraz bezela euskeraz'koak ere ze-ruko bidea erakusten dute.

ERIoTZAK

—Larogeita bederatzi urtekin Jaunak bereganatu du, Maria Za-bala Etxebeste errenderiar andere-jatorra. Bere illobak atsekabeen lagun gaituzte.

—Baita ere i' da, Paulino Perez jauna. (G. B.). Bere sendiari gure samin-agurtik beroena.

ITZALDIAK

Fomento Cultural'ek eratuta len-go aste ortan itzaldi bikañak izan ditugu gure erri ontan.

Izleri, Altuna-Etxabe'tar Jesus jauna (Arantzadi Talde'koa) izan da. Lenengo egunean, "Giza bizi'a" ren jatorria" eta bigarrenetan, "Leen-gizona Euskal-Eria'n" gaiz erabili zitun. Jakinduri ta erre-ztasunez erabili ere.

Fomento Cultural'eko aretoa bi egunetan jendez 'eporaño ikusi zan eta an bildu ziranak egundoko txalotzak egin zizkioten izlariari. Zo-riarak eratzaleei ta izlari jakin-tsuari. Orrelako itzaldi ugari bear ditugu gure errian.

BERTSOLARI TXAPELKETA

Datorren igandez, Illak 26, goi-zeko 11'etan (oraindik ez dakigu zein aretotan) gure erri ontan izango degu, Donosti inguruko ber-tsolarien zein geiagoka.

Bertan parte artu lezateke. Errenderi, Donosti, Pasai, Lezo, Ondarrabi, Irun, Oyortzun, Erna-ni, Lasarte ta Urnieta'ko bertso-lariak.

Era'guntza Errenderi'ko Aiunta-mentu ta Euskaltzandia'ren gain joango da.

Dana dala, bertsolari ugari aur-keztuko dira noski leiaketa onta-ra eta bai gure erri ta inguruetatik jendetza ederrik izango da.

Ea bada goiz eder bat —euskal kutsudun goiz eder bat— igarotzen degun.

ANARBE

URRETXU

ANTZERKI-GIRO

Aspaldiko nagieria astindu naiean, oñatiarrak zetozkigun Santa Ageda egunez Irimo saloian antzes-tera. Arthur Miller'ek egin eta Juan Antonio Letamendia apaiz jatorrak euskeratutako «denak nere semeak» antzestu zituen. Talde berri bat da-larik ez det uste geiogo eskatu ze-kiokenik. Primeran egin bai zuten lana. Osorano ere batasun polita egiten zuten; ezaizegon gorabera aundirik elkarren artean. Antzerkia berez da zailla ta gogorra, bafia bu-ruz, batez ere, oso menderatua zeu-katen.

Ala ere zerbait esango nieke ent-zun naiko balidate. Bijoazkie, bada, biña itz antzeslariet eta ikusleei ere bai.

Antzeslariak paperak ain ondo menderatuak zeuzkatenez, nik uste det geiogo lertu zezaketela bakoit-zaren eginbearra. Itzen sakontasu-na, ang gorabera litzak eta antzes-larien konponketa etzetozten bat. Nere ustez, sakontasun eta gar gei-go bear zan an prolema aiek bear bezela aragitzeko.

Beste akats txiki bat: monotonia. Bakar-izketa luzeak geiogo aldatu bear lirakela uste det. Ez, zera, tonu

ba'tekin asi eta berarekin bukatu.

Ikusleei buruz, olako antzerkiak ikusteko gertu gabe daudela. Joka-tuko nuke erdiak eta geiok ez zutela korapillorik askatu. Ori bai, mu-xuak-eta agertzen ziranen ixkanbi-lla ugari eta negar egiteko garaian parra ere bai... Olako antzerkiak antzesterakoan ez al litzake onura-garri ume-jendeari sarrera debeatza? Jakiña, ordun poltsa erritan...

Azkenez, bi txalo oñatiarrai. Bi txalo primerako gaia aukeratu dute-lako. Eutsi maillari! Olakoak, ola-koak bear genituzke euskal-jendea ezi eta euskera goian mantentzeko. Gero, antzokia dotore ta apain gerta-dezutelako: «Paris'ko modelotxo» bezela. Eta ia, paperak ain ongi menderatuak dauzkatzutenez, saiatu mimika ta espresioa osatzen barren-go sentimentuak biziago agertu di-tzazuen.

Bejonreizuela, gazteok!!

«KITOLIS»

AZPEITI

JAI ALDIA

Illaren 18'an Azkoiti'ko pelota le-kuan, gure erriko O. A. R. GI. tal-deak eratuta, jai aldi eder bat izan-go degu. Bertan azalduko zaizkigu: Bertsolariak: Lizaso, Lazkano ta Agirre.

Dantzariak: Oinkari, taldea. EZ DOK AMAIRU: Lekuona, Lete.

Mingo. Yolos eta Anaiak, musika arik taldeak. Telleria, txistularia.

KOORDINAZIOA

Gure erriko Eleizako apostoladu ekingtara eratutako elkarteak J. I. C. F., J. O. C., C. C. M. M. Erri-gazteria...), euren artean elkar-izke-ta batzuk egiten ari dira. Billera auen bitartez iritxi nai dutena, erri-ko bear guztiei obetoago erantzutea da. Jakin degunez euren artean era-gozpenak badituzte elburu onetara irixteko.

Orain artekoan elkarte onek, ez du aurrera jarraitzeko erarik izan, ta orain ere posibilitate gutxi ikus-ten ditugu, denan borondate ona ba-lego aurrera eramongo litzake, ba-ñan zori-txarrez, alde onetatik da-gola akatsik aundiena, ikusten degu. Jarraituko degu aurrera ere onen be-ri ematen.

KIROL KOMISIOA

Ikusirik kirol alderditik, gazteak zeoro utzik zirala, eta biar bat bazu-tela, O. A. R. GI'k bultzat bat bezte kirol taldeari egiñaz, komisioa bat egin dute, Bertan bildu dira Lagun-Onak C. D., JICF, JOC, ta kongre-gazioko elkarteetan kirol buru di-ranak.

Uste degu pauso bat aurrera egiña dala, ta aurrera jarraitzean komisi-oak berak erabaki biar dutela nor-ren babespean izango dan. Uste de-gu «Lagun-Onak», izan bear duela komisio onen buru, au esaten degu. Lagun-Onak degulako erriaren bar-ruan olako ekingtza jabe egin bear duena.

EUSKAL-ZALEAK

ERREZIL

«AGEDA DEUNAREN ESKEA»

Amairu gazte, mardul eta elduak irten ziran etxez etxe, abeslari, alai, jator. Garmendia bersolaria zuten zuzentzaile ta Tapia soñujotzaile. Alkartu, auzoak alaitu egun bat la-gunartean.

Talde nagusi onekin batera, bazi-zan talde txikiago ta gazteagoak ere dexente. Batzu batzuk bai jator abestu ere.

ANTZERKIA

«Ernio-Lore» antzerki taldeak ekin diu berriro lanari gogotsu. Ba-tzuk berriak dira, lengok kanpon arkitzen diralako neskame. Etzeu-den lasai lengo lanak oroituta. «Nor alkate» dute antzerkia.

Ez diote lan oni ekin itsu itsuan. Badituzte asmo bereziak; euskal kul-tura geitu, lotsak bota, alkartu, jai-al-di bikaña erriari eskeiñi ta abar.

Jarrai aurrera jator lanean, zerbait oso baliotsua egiten ari zeratela pentsatuaz.

NEKAZARIAK ELKARTE BIDEAN

Baserrira atzeraka dijoakigu. Au-rrez aurre ikusten ari gera, ez degu entzunarekatik esaten. Iru urte aue-tan juan zaizkigi gure artetik, Mu-naundi-Bekok, Loñatzetakok, Antxi-turbikok, Mugarrieta, Zuazketa ta beste batzuk asmo berdiñarekin. Ba-tzu batzuk ez dute arrazoi paltik.

Arazo oni ikusi ondoren zerbait egin ote leiken asmoarekin, guraso

EUSKAL ERRIETATIK

talde batek gazte mayorazgoekin elkartuta ekin dio lanari. Baserri elkartek ezagutzen, artuemanen, ikusi esperientzi oiek nola dijoazten. Landetan. Urrestillan eta abar. Ikusi, ikasi, berotu. ekin. Oritxiko ote gera gure errian onalako elkarte bat sortzea?

GOGOJARDUNAK

Erri-gaztediko neska mutillak ari dira lanean. Oraingo gogojardunak antolatzen. Entzutearekin bakarrik zernolanaiko gai ez daude konforme. Zuzendariari gaiak izendatu dizkionte. Arazo nagusien berri eman. Galdetuz landu.

LAZKAO

ESKERRIKASKO

Benetan, eskerrak eman bearrean naiz, euren jaialditako programa bialdu didan. Idiazabal'go nere lagunari. Berandu xamar iritxi arren ikustekoa bai da.

Aurrena dana euskeraz, gero anonzioak eta gero erderaz. Benetan polita.

Oraindik garaiz xamar gabiltz bano, zer derizkiotzute emengo jai antolatzaileek?

SANTA AGEDA

Illunabar guzian zai ta zai egon nintzan «Aintzaldut deigun Agata Deuna» noiz entzungo, makill ots eta oiui alaien tartean, eta, alperrik. Gazteak! Zer gertatu zan? «Ezin» gogorren bat izango zala sinistu nai dut, «utzikeri» bat bano ohea bai da noski.

la bada datorren urterako menderatzen dituzuen eragozpen guziak. Biotzez opa diot nere erriari.

KONZEJAL BERRIAK

Illaren aurreneko igandean konzejal berrien posio artzea zan. Jabetuko ote dira, agintea, goitik bera bano erriari begira jokauz jatorrago dala. Biotzez auxe opa diegu.

Eta Ayuntamentukoekin jarraituz... Ba da: Poztu zaitezte gazteak! Zuentzako jolas lekua partzera bai doaz. eta, ba dakigu dana batera ezin litekela bano, urrena aurtxoentzat?

AZIA

BEASAIN

ITZALDIAK

Aurreko illean, O. A. R. Gik antolatutako itzaldi batzuek izan ditugu. Lenengoa «Gizona'ren asiera eta etorrera» Aita Altuna'k eman zuan. Oso egoki eta garbi azaldu zuan. Jendea poliki bildu zan. Geroztik beste iru itzaldi eman ditu Joxe Mari Agirre gazteak «Gizona gaurko gizartearen» gai artuta. Egi garratzak azaldu zituan eta egoki gañera. Tamalez lenengoaan ainbat jende etzan bildu beste auetan. Ea bada ikasgogoa sartzen dan gure erri ontan dana erakutsita artu gabe.

LOINAZ'TAR MARTIN

Ain zuzen, Otsailla'ren 5'an bi martiri ospatzen ditugu. Bat ezaguna Agate deuna eta bestea ez bear bezin ezaguna, Martin deuna Prantziskotarra. Bere jaioterri dan ezker, gure errian azkeneko onek, esanai aundiagoa dauka. Orregatik aurrez asita Bederatziturrena egin degu. Emen apaiz jaun batek uts bat egin digu. Alegia Euskeraz egin bear zan egunetan ere gaztelaz egin dula. Egunkari izendatuta daude eta ez dago zalantzarik. Orregatik, mesedez eskatzen diot egunari dijoakion bezela egin ditzala elizkizunak berari tokatzen zaionean. Bezpera gabea, Meza eta Bederatziturrena errezatu ondoren, erriko Koralak «Salve» eder bat agestu zun. Bukatu ondoren, an ziran gazte sail bat, Agate deunaren omenez abeslari. Makilla aundiak eskuetan eta ezdarri indartsuz koplak abesten. Tamalez ogeikorenbat bakarrik. Nun dira 20, 21, 22 urteko mutil gazteak? Ala urte oiekin, zarrak dira? Edo ta beeko malla ote da orrela abestea? Eskerrak batzuek gogo aundia daukaten. Bestela... Bakoitzak, izango ditu bere zereginañak banan olako oitura bati eutsi-arazi bear zaionean ez dago begira egotetik. Nere eskerrak beroenak irten ziraneri.

Agate ta Martin deunen egunean Meza Nagusi ederra izan zan. Korala Loinaz'ek abestu zuan eta Dorronsorot'ar Segundo Erretore Jaunak itzaldia. Bikaña auxen ere. Nork bere burua, besterenagatik uko egin bearra zeukala garbi adierazi zigun.

Entzun dezagula bada, premia badaukagu ta. Eguerdian txirindulariak eta arratsaldean ostikoketa. Egun bete, Martin deunaren ize-nean.

ANTZERKIA

Illak 11, eta illunabarreko 8'tan, Antzerki bat azaldu da. Egileak Ataun San Gregorio'koak. Antzerkiaren izena «Ertzaña etxean». Inglaterrako aideetan asmatua eta Leuona'tar Julen'ek euskeratua. Kasinoko saloian egin. Antolaketa O. A. R. Gik'entzatu.

MURUMENDI

LEZO

PENTSATU

Ludi onetan bate pentsatzen ez dun gizonik bizitzea, zalla zait ulertzen, danok pentsatzen degun ezkerroz tajuzkoa izango litzake, gure pentsaerak zer eratako egintzak, lotzen ditudan jakitea.

Begiraldi bat eman dezagun gure buruari ondoan eta pentsakizun xamur baten botartez ikusi dezagun, zer gertatzen zaigun: lantegian, etxean, lagun artean, gure errian nola tan jardutzen geran ikustea komeni dala derizkiot.

Lan tokian ari gera izerdiaren birtatez eguneroko ogia irabazten, bear bada gure gustokoa ez degun lan tokian ari gera. Bear bezelako errestasunak arkitu ez ditugulako, burua makurtu degu eta aldan bezela aurrera jarraitu degu, gure garritasuna edo dignidadea zapaltzen ari diraneri, ez gera auzartzen arpegia ematea, gure ondoan sortzen diran injustiziak bururatzen ditugu, banan bildur gera gure pentsamendu ori nagusien aurrean azaltzea. Bitartean makinen antzera ibiltzen gaituzte, berari gogoratzen zaiozen bezela erabiltzen gaitularik, batean alde batera, ta urrangoan beste alderdira. «Altxa buruak! Egin burruka eta ez bagera irixten tokatzen zai gun lekuraño, ez lur jota gelditu. Pentsatu bein eta berriro lan zuzen bat egin arte, eta zu nagusi, langilleen lan jator ori desentzen saiatzen bazera, naiz egunero buru tenetarekin agertu, komeni zaizu pentsatzea ludi ontan pasa bear dituzun urte pittin oiek, gizonen gorputz gañean dantzan ibiltzea, gauz tristea dala.

Lagunakin, etxean, tabernetan egoteko ordu jakiñak ditugu, ordu oietan gutxi gora bera betiko leloa: izparringia irakurri, deportak eta zuntzunkeriak geienetan.

Lagun artean telebisioak zer jartzen duten, ura ikustera joan, geienetan futbola, edo zezenak, orretaz kanpo gutxi ajola, jokuan ari, ardoa eran eta kito.

Gure pentsaerak nola izan litezke zuzen eta garbiak, ambiente orretan beti sartuak bagaude? Noizik beñ benetan alde egin dezagun eta beste modu batera jokatzen ikasi: antzerkiak ikusi, elkarteko albisteak arduratuaz, liburu sakonak irakurriaz, etxean sortzen diran zalantzak erabakiaz, gure pentsaerak usteltu ta gelditu ez ditezten.

Gure erriari buruz esan genezake gu urrutitik begiratuta, polita dago la, etxe berriakin... ta barrura sartu ezkerotsa: ke zikiña, ondarra alde batean, ladrilloak bestean, zerbait egiten ari diran susmoak iñork edo oso gutxiak dakite oien berri; izan ere naikoa da agintariak bakarrik jakitea.

Arratsaldeko lendabiziko itzalak agertu dira, laister gaua, Lezo urrutitik begiratzen badegu ez degu gauz askorik ikusiko, kamiyo ertzian dagaizen bonbil itzaliaren argitasunakin galdu ta dagon erri bat dirudi.

TXIKITXU

GETARI

ANTZERKIA

Gure Txeru Bazkuneko antzez-taldeak erderatik itzulitako irriantzerki bat azalduko dute datorren igandean, illak 19. «Udaberriko gau artan lorik ez» bere izena, Jardiel Poncela'ren «Una noche de primavera sin sueño»tik On Lukax Dorronsoro'k euzkeratua.

Antzerki onek iru zati ditu, ta taldeak bi saio egingo ditu Elkano Zinean, arratsaldeko 5'30'etan, ta gabean 9'30'etan.

EZBEARRA

Ezbearrak oi du sarritan astindu arrantzaleen bizitz-arrixkugarria, ta denbora gutxi barru gertatu dira gure errian bi berri illun, bi naigabe.

Eta atzizkiari buruzko iritzia

Aurreko ZERUKO ARGIA batean ezpaida bat irakurri nuen ia lau bide ala lau bideeta esan eta idatzi behar zan.

Izan ere asko ditugu Euskal Herrian —etakin amaitzen zaizkigun herri eta toki-izenak. Harrieta, Mendieta, Ategorrieta, Zabaleta, Legorreta eta eztaikit zenbat eta gehiago, aunitz, noski.

Egia da erantzutean beti —eta hori darabillagula. Nongoa zera? ta Harrietakoa naiz, erantzuten dugu, nondik zatoz? eta Ategorrietatik gatzala diogu. Egia ote da baiña Herriaren edo tokiaren izenak —eta hori daroala atzean?

Ezetz egingo nuke:

Dakusagun auzia astiroago. Herriaren izena, edo tokiarena, eztabillagu sekula bakarrik. Ze toki da hau? galdetzean, maiz Elorrietako herria dala erantzuten dugu. Honekin haxe adierazi nahi dut, alegia, Herri-izenak ezdirala Euskeraz iñoz soilik erabili, ta oraintsukoa dala «Herri hau Amorebieta da» lako erantzutea. Erdaldunek jarri dizkigute Herri-izenak haien erara eta molde-etara ta guk, konturatu barik, haintzat hartu ditugu. Neronen ustez —eta dalako hau ezta iñongo toki-atzizkirik. Ugaritasuna edo plurala adierazteko daukugun artizkia baiño.

Adibide bat ezarriko dut nire eritzi hau indartzeko:

Hango tokian lizarrak dagoz, toki hartara joan ezker haxe esango nuke: lizarretara noa. Baiña haugatik eztiogu leku hark Lizarreta izena daukanik, bertan lizarrak dagozala baizik. Ta orobat etxeetara, mendietara, Harrietatik, Zabaletako edo Arteetarantz dizkiogunean; hauean leku-izenak etxeak, mendiak, Harriak, Zabalak eta Arteak dira eta ez besterik.

Eman dezagun Elorrieta jarten duen txartelak ELO-RRIAK izena erakusten digula, zer egingo genduke ho-

lako tokira goazala esateko? Elorriakera goaz ezkenduko esango ta bai ordea Elorrietara goaz. Beraz zuzentze bat eskatzen digute —etadun izenek, —eta hori kenduta Euskeraz —AK iminteko.

Ta abizenei buruz berdin. Zabaleta, Mendieta, Zorrieta, Gailleta, Gorostietak, Ganeta, Aretxabaleta eta honelakook —koa eskatzen dute, Zabaletakoa, Mendieta, Zorrieta, Gailletakoa, Gorostietakoa, Ganeta, Aretxabaletakoa idatziaz.

Ta nabari da honen iturburua. Euskal abizenak, gehientsuak behintzat, asaben baserri edo herri izeneta-koak zaizkigu. Joan zeritzan bat Lizarrez inguraturiko baserri batean bizi bazan, Joan Lizarretakoa esaten zitzaikan, Baserria LIZARRAK zalarik.

Egun, Aranak asaturiko —tar erabiltzen da, gero ta gitxiago, baiña jatortasunik ezta bat ere. Jatorra izan dan bakarra —koa dugu.

Nik ez diot nahiz ta nahi ez jartekorik, norberak egin beza gura duenik, baiña txarto elegoke, nik uste, —etakin amaitzen diran abizenak —koakin idaztea, edo bestela —ak jarri, bestetik —eta atzizki funts bako horrek ez du irauteko arrazoirik.

Beste hizkuntzetan ere, espainieraz eta doitxeraz, alegia, —koa darabillate: Jose de la Cuesta, Pedro de la Via, Karl von Müller, Peter von Straus, eta abar. Neederlandan ere berdin, van Gogh, van Schendel...

Lehen ere batzuek —ko edo koa zerabillaten, Jon Etxaidek eta abar, ohitura txarra ote zan? Nik ezezkooan nago, baiña —ko barik errezago dala pentsa dezakete, bide egokia haxe? Eztaikit.

Ta azkenez ia Lau bide edo lau bideeta izan behar zan nik haxe derizot, ez bata ez bestea, Euskera-jatorrez LAU BIDEAK idatzi behar bailitzake.

XABIER KINTANA

LIBURU BERRIAK

IRAZKINTZA

(Pedagogia - Euskaldunak Bat)

Baiona aldetik datorkigu, irakas-kintza gaietan lan egiteko gogo biziz. Azilla-Lotazilla'ko zenbakia da jaso deguna.

Asmo aundia du berarekin: gure ikastola ta euskal-ikasbideak batera ekartzea bere eraginarekin. Asmo zailla era bat, gu euskaldunok batzeko oso gerokeiak geraldako sarri.

Iru egiteko ditu bere bidean: Irakasleak prestatzea ta jakitez jatzeta; Ikas-liburuak argitaratzea; ta euskelgien batasuna.

Iru lan oietako bakoitzak, neke aundiak eta eragozpen aundiagoak ekarriko dizkigu euskaldunoi. Ezta lan makala aldizkari onek artua.

Oso poz aundiz ikusten degu, ta bere lana aurrera eramaten lagundu nai genioke al degun neurrian.

OBRAS MUSICALES DEL PADRE DONOSTIA - IV MARIAL

Ona emen Aita Riezu'k bildu digun abesti-sorta berria. Andre Maria'ren ohorez Aita Donosti zanak asmatutakoak dira oraingo onetan datozenak. Bere 144 orrialdetan ba-du biotzak, bere Zeruko Amarekiko maitasuna adierazteko bide ta arnasa.

Oraindik orain, joan dan Azaroan, galdu zun bere bizia Orio'ko sarresan, barra zitalean, Jesus Garmendia arrantzale trebeak, ta ona emen berriro...

Joandan igandean, illak 8, gabeko amabitzen irten zan itxasora, aingira arrapatzeko korda botatzera, Burgaña ta Etxeberria'tar Joxe Mari, 62 urteko arrantzale gordiña. Urrengo goizeko amarrak inguruan begiztatatu zan bere txalopa, Txoti Tonpe'ko artzetan zearo birrindua, ta jaberik gabe. Arrezkero ez-ta aren berririk.

Mutriku'n jaio, mutilkoskorretan etorria zan, bere sendikoekin, Getari'ra bizitzea. Bertsolaritzarako zale-tasun bizia zun, gizarajoak. Larunbat arratsaldeko 5'etan izan ziran bere illetak, eliza jendez gañezka zalarik. Bere emazte Manuela, ta seme-mari, naigabea laguntzen diogu. ¡Goian bego!

IRIZABAL

Eresia, esan bearrik ez, Aita Donosti'k eskeini oi diguna: xumea, txairora, biotzbera, gogo-zirrara sortzekoa. Jantzi errikoz daki Aita Donosti'k abestia txukun azaltzen. Latinez, erderaz eta euskeraz, iru izkuntzetan naikoa gai ba-degu, gure elizak Liturji-giro berri ontan jasotzeko.

Argitalbena ere alakoa. Aita Polikarpo Iraizoz'ek euskerazko kanta itzak aztertu ta zuzendu ditu. Aita Legarda'k beste ainbeste egin du erderazko ta latinezko abestiek.

Grafika Valverde ta Gráficas Alte izan ditugu, argitalben onen antolatzaileak. Orrekin esana dago guzia. Aita Riezu'k aurrera darama kemenaz eta buruz bere lana. ta Aita Donosti'ren oroitzeta ezta itz utsetan urtuko.

Kanta auen asmatzaile argi ura, guzian biotzetan geldituko da, ta geroko gizaldiak izango dute liburu auei eskerrak, aren lana ezagutzeko ta miresteko aukera.

Gure zorion bete Aita Riezu'ri ta argitalben onen laguntzaile guziei!

Jaso berri degu 1966'go Abenduko «REVISTA DE LA SOCIEDAD BOLIBARIANA DE VENEZUELA»

Aldizkaria ezaguna da alde aietan, eta euskaldunontzat BOLIBAR'en izena ez da aztutzekoa. Amerikarrentzako ere, euskal jatorriko jeneral ura, lur aietako Igarle bezela da.

Aren bizitza ta egiñak zabalduak daude mundu guzira ta etzuan neke ta kemen gutxi bear izan, bere gain artu zuan lanean. Ameriketako askatasun gerratean buru izan; aldi onak eta txarrak ezagutu ta gaindu adorez eta gerorako idatzi jakingarriak utzi zizkigun gerokei.

Entzute aundikoa da auen artean, 1815'garren urtean Jamaika'ko zaldun bati egin zion eskutitza. Idazki aretan, Ameriketako aldetak eta geroko gertaerak alako argi ikusi zituala aurrez esan dezakegu.

Beste kontuak alde batera utzi ta orain esan dezagun, zergatik bialdu diguten aldizkari au. Ain zuzen ere, 140 urtetik gora igaro dira karta ura idatzi zuanetik gure Bolibar entzutsuak. Eta Amezaga'tar Bizente euskal idazleak aldizkari orretan, eskutitz aren euskeralbena eskeintzen digu.

Amezaga adiskidea, len ere ezaguna degu Hamlet eta Platero euskeratu zitualako. Oraingo lan au ere, arian dator. Izan ere, euskal jatorriko burrukalari aren kontuak len beste izkuntza batzuetara itzulita zeuden eta egoki zan bere jatorriko euskera ontara itzultzea. Eskerrak ematen dizkiogu Amezaga adiskideari, bialdu digun emaitz eder onengatik.

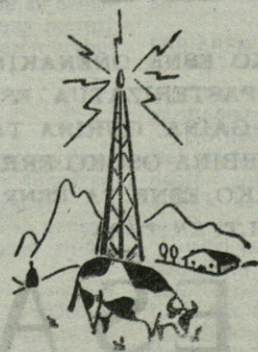
TXANTXIKITIN — Baiona'ko Apezgaien agerkaria-Ezagunak genituan or-emen ateratzen diran pralle ta apaizgaitegiak aldizkariak, eta oraingo qu Baiona'ko apezgaitegitik etorri zaigu.

Pozik ikusten degu, ango apaizgaiaik ere gure euskera beren eskuetan eta buru-biotzetan darabiltela. Bearreko dute izan ere gure izkera, gero animen artean lan egiteko.

Orrela nai ditugu Donosti, Bilbo, Gazteiz eta Iruñe'ko eminariotan gure apaizgaiaik, gerorako bearko duten euskera ikasten eta idazten. Ta eskerrak asko aldizkari au bialdu ta ezagutu-arazi diguten adiskidei.

BERRI-ZALE

Baserriaren alde EUSKAL IRRATSAIOAK



Caja de Ahorros Municipal de San Sebastián

Banen baneko auziak
Ongarri ta aboneak
Belar Zuloak
Erosi edo berritzea diru aurreratzea
Baserri, lur-tresnak ta abar
Torrelavega'ko Perira joan etorriak

Euskaldunak Venezuelen

Caracas'ko «El Universal» egunkariak alde artan bizi diran euskaldunen kultura lanak aitatzen dizkigu joan dan illeko egun batean. Aitatzekoa da esaten digu-euskaldunak nola zabaldu diran mundu guzian eta alde guzietan, beren seme ta billobei nolatan erakusten dieten beren euskera zarra. Caracas'en ere, Muxika anaiak eta Basterretxea'tar Itziar'ek jarria dute euskal ikastola Euskal Txokoan.

Orrez gaiñera Pelotalekua ere an dute gure anaiok, emengo giroa Ameriketa'n berritzeko. Ez dira ortan gelditzen. Azken urte auetan Euskal-Txapelketak ere sortzen ari dira, Euskal-libururik onena urtero saritzeko. Eta euskaldun batzuek an burutu zituzten beren euskal lanak. Ala Mazisidor Aita jesulagunak, Venezuela'ko bere egonaldian idatzi zituan bere SANTUEN BIZITZAK. Eta «El Farol»-en zuzendari dan Ugalde'tar Martiñ'ek ere andik bialdu dizkigu euskeraz eta erderazko bere liburuak. Andoaindarra degu Ugalde adiskidea ta ederki ari da alde aietan bere alegiña gure euskera-ren alde jartzen.

Oraintsu ere, Ibinagabeitia'tar Andima, Elantxobe'ko semeak, Virgilio'ren Bucolica ta Georgikak euskeratuta eskeiñi dizkigu. Eta beste leku batean esaten degun bezela, Amezaga'tar Bizente, bilbotarrak Bolibar'en idazki entzutetsu bat euskeratu digu ango aldizkari batean azalduaz.

Euskaldunok ikasi bearra degu, urrutietan gure jakintzari eusten bizi diran euskal anai urrutiratu auengandik.

Euskaldun apaizak New York'en

(12'garren orrialdetik)

zaleen kabi, emagalduen ezitegi ta beste milla gauz arras zikinak esan ditezke alderdi artaz. Baina gaur ez daukagu tokirik. Beste apaizek berdin berdin merezi dute emen aipatzea ta eurretako batzuen izenak jarriko ditut bereala.

Oñatiarrak: Mendizabal, Oleaga,

Lazkanoiturburu, Biain. Lazkanoiturburu elizaren High School aundi batean irakasle da, ta onenatarikoa izan ere. Beste irurak nobela pare bat idatziko lituzkete euren lanean izandako esperientzikin. Garmendia, lazkauntarra, gizon jatorra askua, New York'tik kanporatxo Sodupe'kin lanean Sudepe etorri berria da ta legazpiarra, aizkolari itxurakoa.

Badakit beste baten izena Arana dala, bein ikusi nuen ta, baina ezar gutxi dakit berataz, goierritarra dala ezik. Beste bi goierritar, Nazabal ta Zurutuza, alde egin berri dute. Ixturante lez etorria beste gazte bat Dendaluz du, tolosar eskolapioa. Loiola'n ezagutu nuen orain bi urte. Ez daki euskera asko, baina mutil garratza danik ezin ukatu. Aita Amespil dugu beste baten izena, ez dut ezagutzen baina dudarik ez jatorra danik. Telefonoliburuan onela esaten du: He speaks Basque, ots, euskeraz itzegiten du.

Bilbotarren bat ere badabil or nunbait. Bere izena Zametza dala dakit eta ez besterik. Gero beste bat aitatu bear dut derrior. Euskera saltzeko euki izandakoa da noski baina ez orain. Gernikarra bera ta gutxi bezin argia, Caracas'en apaiztuzan ta N. York'era etorri, ikastera. Magunagoikoetxea deitzen da. Euskalduen gain egin du edo egiteko da bere Tesia Fordham Unibersidadean. Orretarako, Idaho'ko euskaldunei bisita bat egitera joan zan. Damu zuan orduan euskera aztutzea.

Egongo da noski beste bateren bat or nunbait. Erri ontan errez da izkutazea. Baina etzaio aztuko nor dan. Zail baita.

JK. MALLEA OLAETXEA

Ez Merkenak,

Bai Onenak!

Janari bidez izaten dira ganadu on, indartsuak. Eta nora jo jakin bear du baserritar burutsuak, berebiziko aragi pillak: gaiñera esne putzuak, Oiek guziak berekin ditu Fanderia'ko pentsuak.

FANDERIA

ERRENTERI

EUSKAL DANTZA BERRIEN TXAPELKETA BIZKAIKO AURREZKI-KUTXAREN BABESPEAN TXISTULARI ELKARTEAK ORGANIZATUA YON OÑATIBIA IRABAZLE TXAPELKETAN

ZERUKO ARGIA, Euskalerriko jakintza ta erti lan guzien arrotzaille izateko sortua izan zan. Azkenaldi ontan, ala ere, gure gazterien eragin eta asmo bizi guzien zabaltzaille biurtu da. Donostian ateratzen da gure asteroko au, baiña ZERUKO ARGIA ez da Donostia'n gelditzen, ez Gipuzkoan bakarrik ere, baizik gure zabalera guzian Euskalerri osoa du bere kezka ta arreten jabe. Oraingo ontan Bizkai aldera dijoaz gure begiak, eta an egin dan DANTZA BERRIEN TXAPELKETA bukatu ondoren, gertaera pozgarri onen berri ta ondorenak erakutsi nai dizkiegu gure irakurleei. Ortarako TXISTULARI aldizkarian Idazkola-Buru dan JOSE LUIS BENGEOA ZUBIZARRETA izango degu Txapelketa onen ikusle ta aize-emaille bezela, berri-emailerik egokiena. Ona emen, ba, aren lumak zer kontatzen digun Txapelketa ontaz:

TXAPELKETA GERTAERA

Nere adiskide on dan Xabier Gereño, ames eta burutapen aundiak sortzen oso mutilla da. Ezta uskerietan gelditzen. Ari zitzaidan, ba, bein da berriz, esan da esan: —Aizak, Jose Luis, euskal dantza berrien txapelketa bat antolatu bear diagu. Gure gizaldi onek beretik zerbait eskeiñi bearra zeukak.

Gerora, atera giñan Italia, Grezia ta Turkia zear, errialde aietako Fokloreare ikusi ta ikastera. Ibilli aretan, erri aietako foklore-zale askorekin itzegiñaz, gure asmoa mamitzen etorri zan.

Gure asmoak mugatu ta osatu ziranean, or goaz Bizkaiko Aurrezki Kutxara. Au baita, gure kultura, gizartegai, erti ta diruketa arazoetan beti edozeiñi laguntzeko prest dagoen etxea. Aurrezki Kutxa onek, beraz, gure asmoak entzun eta bete-betean eskeiñi zigun bere laguntza.

Billerak, asmoak, egiteko arauak, eta azkenerako osatu genituan LEIAKETA ortarako bear ziran baldintza edo kondizioak. Gure egitekoa errian zabaldu zaneko, alde askotarako iritziak sortzen asi ziran. Batzuentzat, etzan egokia gauden sasoirako txapelketa ori. Beste batzuek uste zuten erosoago izango genduela, lengo dantza aztuak argitara ateratzen dabilzanen alegiñak babestea ta saritzea. Ba-ziran bildur au zutenak ere: dantza berriak aizatzen asi ta gure dantza zarren aberastasuna baztartuta geldituko ote zaneko kezka, alegia. Bilbo ontan bertan, «Arba» izenordez idazten duan lagun batek, egun aietan au idatzi zuan bere egunkarian:

—Antziñateko altxorra ta dantza zarrak iraun-araztea, ez al degu, berriak asmatzen astea baiño askoz obe?

ZERUKO ARGIA ontan bertan ere, agiraka jaiki zan norbait sari aundiegia eskeintzen zirala ortarako esanaz. Alegia-txapelketa ontan beste olerki ta literatura leiaketetan eskeintzen ziran baiño askoz aundiagoak sor tu genituala adieraziaz. Emendik arrotu zan alde batekoen eta bestekoen ezaipai eta esames saltsa, eta ondoren aundiko eztabaida. Eztegu oraingoaz ezer erabakiko, baiña bere sasoiaren ez litzake eztabaida ori alperrikakoa izango.

TXAPELKETA ARAUAK

Ez ditugu emen berrikuko. Guzien iritzi egokiak jarri ziran baldintzak. Orain, leaketa amaitu ta gero, sortu ditezke beste ideia eragikorren batzuek eta onelako burutapen guziak aintzakotzat artuko genituzke urrungo leiaketarako.

MAIKOAK

Auzi ontako juez, Jose Maria Olaizola Azkue, Segundo Olaeta, Joseba Arrieta, Jose Luis Etxebarria, Sabin Larrea ta zuen zerbizari naizen au jarri ginduzen. Nere lana Batzordeko Sekretarioarena izan zan.

MAIKOEN LANA

Juradu auek, leiaketara bialdu zizkiguten dantza guziak banan-banan aztertu zituzten. Egin genituan batzarretan, bakoitzak bere iritzia eman zuan. Bost izan ziran, kontuan artu ziran dantzak. Besteak etzizutzen betetzen eskatutako baldintzak eta ba-zan tartean aintzat artzea merezi etzuan dantzaren bat ere. Baiña leiaketa obeto erabakitzeke, dantzak bere dantzari, tresna ta eragin betean ikustea ta antolatzea komeni zala uste izan genduan. Aurrezki Kutxak bete-betean artu zuan ortarako bear zan diru-laguntza eskeintzea. Aurrera egin genduan ontan ere, borondate on au ikusita.

LANEN AUKERA

Auek izan ziran Maikoen erabakiz, Leiaketa jokatzeko aukeratu ziran dantzak: ARHANEKO KADRILLAK, NESKA-MUTILLAK AZKENIAN POZIK, UDABERRI DANTZA, DONIBANE, ta BERRIOTXOA DONEAREN DANTZA.

Batist Itxurhegi'ren ARHANEKO KADRILLAK ezin izan zan antolatu dantzarako, ortarako bear zan dantzari-talderik ezin izan zan moldatu-ta. Dantzagille au MAULE'ko semea degu ta bere izena ta gorespene merezi du. Epaiariak dantza guziak ikusi ta gero, beren erabakia eman zuten.

SARIAK

Onela erabaki zan sariketa. (Norbaitek betean ikusi nai ba-lu kontu au, TXISTULARI aldizkari 48'garren zenbakian, eta 19'garren orrialdean irakur dezake).

Lenbiziko saria, Jon Oñatibia'ren DONIBANE dantzari. Oiarzungo semea degu jaun au. Ala jaso zituan 25.000 pezeta, urrezko domiña ta agiria.

Bigarren saria Bergara'ko anai biri: Erramon eta Joakin Etxaniz Intza anaiei, beren BERRIOTXOA DONEAREN DANTZA rengatik. Auek 15.000 pezeta, zillarezko domiña ta agiria eraman zuten.

Iruigarren saria biren artean erdiz-erdi banatu zan.

Jose Luis Orbe'ren UDABERRI DANTZA ta Felix Askaso'ren NESKA-MUTILLAK AZKENIAN POZIK izeneko dantzak izan ziran sarikide irugarren lekuan. Dantzagilleak, aurrena bilbotarra ta bigarrena gazteiztarra ditugu.

Sariuak beren artzakoak Urrillaren 31'an jaso zituzten, Munduko Aurreratze Egunean.

JAIALDIA

Jendea dantza berriak ikusteko irrikitzen jarri zan. Jaialdia beste ikusgarri batzuekin osatua eman nai zan, saritutako dantza berriak lenengo aldiz bere nagusitasunean ager zitezen. Ta Aurrezki Kutxa berriro artarako gertu agertu zan. Onela, Euskalerriko Txistularien Alkartasunak bere gain artu zuan Jaialdi ori antolatzea. Dantzarien Alkartasunak lagundu zion egiteko onetan. Eta Bizkai'ko JAKINTZA-BATZORDEAK Jaiaren egitaraua antolatu zuan.

Bilbo'n, aurtengo Ilbeltzaren 15'an, Buenos Aires Antzokian ikusi al izan genduan azkenean dantza berri on Jaialdi au.

Jendea plen-plenian, Antzokia gainbetea ta asko ta asko atean gelditua lekuri etzalako geiagorentzat barruan. Bi milla ta lareun alki, orratz batentzako lekuri gabe, entzulez beteak.

Eta kanpoan ao bete ortzekin gelditutako jendetza sartu eziñik.

Jaialdiaren agertzaille, euskeraz eta erderaz, Mari Karmen Ibarra andereñoa ta au idazten ari naizen onoko au. Bizkai'ko Aurrezki Kutxari txalo asko ta aundiak jo zitzaizkion. Onak, jaiaren gastu guziak bere gain artu ezezik, sarrekar utsean eskeiñi zituak.

Ta Jaialdia «markatik puerakoa», asieratik amaieraiño. Garaipen osoa, aitzakirik gabea. Atera ziran ikusgarri guziak goia jotzeraiñoak izan genituan.

Iñor aztu gabe eman dezagun ikusgarrien zerrenda: Artza anaian Txalaparta. Usurbil'go seme auek ez tira makalak bere lanean. Euskal-Telefono zaara gure mendietan asmatutakoa entzutekoa izan zan. Bilbo'ko Gaztedi Taldea; Gazteizko Txistulari taldearekin; Txirulari, Triki-tixa, albokari, Lartaun izeneko Abestalea, Oiarzungoa; ta lau dantza berrien agerraldiak txalo burrundaz koroatuak eta itoak izan ziran.

DONIBANE dantza, aurrenengo saria eraman zuana, Oiarzun'go Abestale, txistulari ta Tolosa'ko «Udaberrri» Dantza taldearekin erakutsia izan zan.

BERRIOTXOA DONEAREN DANTZA, «Gazte Alai» talde ta Bergara'ko txistulariekin azaldu zan.

UDABERRI DANTZA, Bilbo'ko «Gazte Txorta» talde ta beronen txistulariekin ager-arazi zuten.

NESKA-MUTILLAK AZKENIAN POZIK dantza, Gazteiz'ko Txistulari ta Txiribil dantzari-taldearen eta Oldarki taldearen laguntzaz agertu zan. Auek Gazteiz'ko Erriko Etxe ta Aldundiaren taldeak dira.

Orrela joan zan Jaialdia bere edertasun osoan.

DANTZAK

Erriak izango du bere astia dantzok ezagutzeko, ta geroko foklore barruan geldituko ote-diran jakiteko. Nolanai or daude bere barruko ezagupidea ta erriko agerpen eta nortasun agiri bezela.

Nik uste, dantzok lengo dantzen arian dijoaz, baiña gaurretasun tantoa ezarriaz lengokoei. Ba-da emen gerorako argi-txirrikistoa, lenaren kontra joateko aurrera egiteko bidea. Bat esateko, Yon Oñatibiaren aide berria, dantza ibillerako, berak arkitua, or dago esaten deguna egiztatzeke.

Baiña zertan asi emen dantzak aztertzen? ZERUKO ARGIA'n ederki ekarri ditezke geroko egunetan, egoki datozela ba-derizkie bertako idazleei, gure dantzei buruzko beste idaz-lanak. Auetan agertu ta adierazi ditzake zabalago, gure dantzen etorkizuna ta berritzea nola indartu ditezken.

Oraingoaz naikoa izango degu adieraztea, DANTZARI ta TXISTULARI euskal aldizkariak oso-osorik ekarriko dituztela beren orrialdetan dantza berriok, beren marrazki, adierazpen eta musika guziarekin... Ta guzi au, Bizkai'ko Aurrezki Kutxak ortarako eskeiñi duan diru-laguntzari eskerrak. Ezpaita merkea izango argitalben au.

ERRIAREN IRITZIA

Entzuleen artean alde askotakoak izan dira iritziak, saritutako dantza auen inguru.

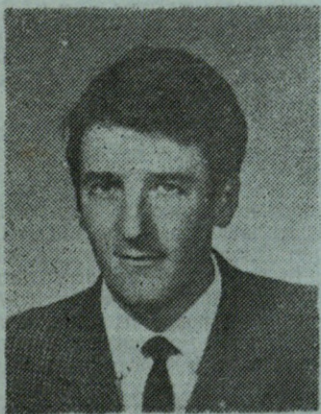
DONIBANE dantza, guzien iritzi lenengo sari jabe izan da jator. Beste dantzetan, izan dira goraberak jendearen aotan, dantza aldetik, musika aldetik, soñeko aldetik, beren aide aldagabeagatik eta dantzatzeko eragatik...

Iritzi guziak bakoitzari atsegin zaizkion alderdietatik datoz, eta entzule erretuen eragiñak sortu ditu. Ederki dator erriaren arreta au; jendea bere zozokerian gelditu ba-litz, lan au bertanbera ilko baitzan. Eztegu, beraz, gai au lotan uzteko asmorik. Bein da berriz berrikuko ditugu gure dantza berrien aurrerapideak geroko egunetan ere. Ala nai dakiola Jaunari!

Euskaldun eta gaurko bezela dantzatu al diteke?

Argia dantzari taldearen zuzendariarekin izketan

Poliki poliki bederik ere gaur egunean, zorionez, euskal kultura guztia mugimentuan jarria dago. Abeslariak, joetak, pintoreak etab. Olen artean ixillena dagona ta behar bada folkloreak dela ta zer esan gehiena zuena,



Au da Juan Antonio Urbeltz, ARGIA dantzari taldeen zuzendaria.

dantzaren izaera izan da.. Ez dauke oraindik aini urrutia lotuan dantza egitea erdaldunen dantza zela ta sueltan egitea euskaldunena. Orregatik dantzari talde berri baten ezaguera egin genduen benetan poztu giñan talde onen asmo berrizailleak ezagutera. Dantzari talde orren izena ARGIA da. Otsaillaren bostean Donostia'ko Victoria Eugenia'ko teatroan zuten egiñaldi bat eguerdiko amabietan. Ori dela ta bere zuzendari den Juan Antonio Urbeltz'engana joan giñan.

Mutill sendo ta iaioa Iruña'n jaiotako gazte au. Bere preokupazioak eta asmoak eten gabe azaldu dizkigu:

—Guk gaur eguneko euskaldun bezela dantza egiteko modua arkitu nahi dugu, baiñan ortarako lehengo gure dantza zaharrak aztertu ta inbestigatu nahi ditugu.

—Zergatik?

—Bi arrazoiegatik batez ere. Alde batetik gaur eguneko folkloristak, euskal dantzako tal-

deak esan nahi dut, ez dituzte euskal dantzak bere jatorrasunean azaltzen mistifikatuta baizik. Bestetik berriz gure joera berriak, gure dantza berriak, gure gaurko dantzatzeko moduak, gure garaiei dagozkienak, gure lehengo dantzetan sustraizuta, finkatuta, egin nahi ditugulako. Gaiñera ba dugu lanerako beste arrazoi psikologiko bat: dantza berriekin asten geranean burruka ta eztabaida asko sortuko dira ta ez genduke nahi orduan jendeak pentsatzea berri oiekin asten gerala lanean zaharrekin ezin gendulako, zaharrak ezagutzen ez ditugulako.

—Baiñan nolako nahi duzute euskal dantza berri au?

—Gaur egunean esaten denez dantza konprometitu nahi genduke. Abestiaren alorrean ba da orrelakorik. Beste orrenbeste egin nahi genduke guk dantzarekin. Euskalerrria'k dituen prolema ta burruka konkretuetan finkatu nahi genituzke gure dantzak, gertaera konkretuetan sentidua duten dantzak nahi ditugu.

Orregatik gure saiaketa gehienak bide ortan dijoazte.

Ez dugu nahi alienatzen duten dantzak, gaur egunean ori gertatzen baldin bada ere. Dantza auekin jendeari, gazteei, bere benetako prolema ahaztu erazi beharrean, gogoratu erazi ta bizi-tzaren batasun batera eman, ori da egin nahi duguna. Egia da baita ere deskansurako, dibersio, jolas utserako dantzak ere nahi ditugula, baiñan besteak ahaztu gabe.

—Baiñan saiaketa ta asmo auek ez ote dira gutxi batzuen artean geldituko?

—Behar bada orixe izango dugu praktikan gure prolema aundiena. Baiñan prolema au ez da gurea bakarrik Euskalerrri guztia, euskal kulturaren beste sail guztia baizik. Abeslariak ere prolema berdiña daukate. Orregatik gure gaurko gizartean burrukaren bitartez bakarrik, ezarrita dauden zenbait estrukturen kontra bakarrik, sartuko da dantza berri au. Gaiñera neurri aundi batean burrukarako, euskal burrukarako, tresna bat izango den ezker gure aurka altxako diran indarrak eta interesak aundiago izango dira.

—Oraingoz zertan zerate zuen lanetan?

—Lehendabizi inbestigazioko lana egiten ari gara. Inbestigazio estraiña euskal dantzen jatorrasuna ta benetasuna arkitzen eta gero mundu guztian diran igaltzu xamarreko fenomenuetan. Gaiñera ez dugu ahaztu behar euskal dantzak bere biziko sinbologia duela bere baitan, artzantza garaiko zenbait dantzak bezela, ta euskal dantza ugarien garai ortakoak dira. Antropologiaren aldetik ere asko dago, gure kasu konkretuan pentsaturik, inbestitu ta billatu beharra. Ba dira gaiñera munduan gure antzeko prolema asko ta asko gaiñera soluzioa ematen asiak. Esa-

te batera ezin lezakezu zenbaiteraiño den arrigarria gai oni buru israeldarrak egin duten lana. Ta laister, urrillak ezkeretik, dantza berriekin asteko asmoa dugu. Ta ez uste izan ulerkaizak izango diranik herriarentzat aldrebes baizik, pentsa dezakezun ximple ta errezenak izango dira.

—Bai al dituzu sortutako dantza berriak?

—Bai ta bat baiño gehiago. Batzuek erabat konprometituak eta beste batzuek berriz psikologikoak. Esate baterako ba dut «udazkeneko baltsa» izenarekin egoera bat adierazten duena, baiñan gehienak konprometituak dira. Oraintxe bertan ari naiz berri bat prestatzen Vietnam'eko guduari buruz.

—...

—Esenario batean bi talde ikusten dira burrukan, esenariaren atzea dana eguneroko ta al-dizkarie zatiekin bete dago, Vietnam'eko guduari dagozkien berri ematen duten periodiko zatiak. Burrukalariak gizonezkoak, emakumeak, umeka danetariakoak dira. Alako batean, goian, erzte batean, filmina baten bitartez atomika bonbaren fotografi bat azaltzen da. Bat batean dantza gelditu egiten da ta orduan iru talde osatzen dira. Iru talde auek Rumania'ko, Bulgaria'ko eta Txekoslovakia'ko dantza herrikoak dantzaten dituzten, iru herri pake-zaleen ezaugarri bezela ta azkenean danak batera «Gernika'ko Arbola» kantatuaz eta dantzatuaz bukatzen dute, unibersalismoaren ezaugarri bezela.

Ta onela dijoa luze, eten gabe, elkar-izketa sakon eta jakingarria au. Beta ta lekua utzi ezker eskalo noiz arte luzatuko zen elkar-izketa au, baiñan urrerorako ere zerbaiz utzi behar dela ta bukaera eman beharrean arkitzen gera izketaldi jator oni.

RIKARDO ARREGI

Euskaldun apaizak New York'en

"New York Aundi" deritzaio 11 milloiko erri zabal oni —auzo ta guztibere ta barruan bi millaren bat gera euskaldunok. Beste batean idatzi nai nizueke gure arteko gorabera ta asmoetaz. Gaurkoan apaizen sailari elduko diot.

Galdetzen badizuet: Zenbat apaiz euskaldun New York'en? zuetako geienak antzik ere ez zeniteke eman-go, ta besteak, "dozenerdi bat ortxe ortxe" esango zenuete noski.

Baina lenbizi, garbi dezagun ontsu aizatua izan den auzia: NOR DA EUSKALDUNA? Lan au idatzi ondoren, Laspiur jaunaren artikulua bikaina etorri zan Z. ARGIA, ta, ni bat nator gauza guztietan. Zertarako asi eguzkia argitzen? Gure asabek etziran odolean finkatu, izkuntzan baizik, eta olaven, bere buruei EUSKALDUNA deitu zieten. Ta arrezkero, itz ortan gelditu da gure arrazaren definizioa. Neretzat, euskaldun klase bat bakarrik dago: izkuntzezkoa.

Arrigarriak New York'en apaiz euskaldunak dira geienak; euskotarrak berriz, gutxieneak. Emezortzi (18) gutxi gorabera, euskeraz dakitenak, euren artean euskeraz jardun oi dutenak sarri sarri. Zazpik nabariago zaie gaztelarako joera. Gazteak dagoz jator, Euskalerrri'ko standar berriaren arabera.

Milloi bat pasa "hispano" bizi dira emen ta oien ardura artzera etorritako apaiz erderazkoak asko dagoz. Espainiarrak mordoa, ta oien artean Ebro'tik gorakoak geienak. Auen barruan, berriz, naparrak ugari. Napar auek erribera aldetik dotoz batez ere, euskeraz ez dakite, euren burua ez daukate Vasco'tzat. Gainera badute alako zerbaiz euskaldunentzat, inbiri agian, baina gure izena eramaterik ere ez dute nai. Ni askotan jarzen naiz pentsatzen baina arrazoirik ezin arkitu. Ezjakintasuna da gure etsaierik aundiena noski, ta ortik dator erdaldunek guretzat duten ikusiezina, baina auek ez dira ezjakinak, 14 urteko karrera egin dute, apaizak dira. Ta naparrak dira nun dago misterioa? Tristetazue diot napar auek ez direla nere lan ontan sartzen.

Apaiz geienak ontsu torriak. Sei zazpi urte. Pasoko txoriak asko. Udan illabete pare bat emen igaro ta berriz etxera joaten direnak ere badira. Apaizen sarrerarako lege bereziak dagoz USA'ko konstituzioan, bainan alare zail da berton betiko gelditu nai luken apaiza arkitzea. Askok pentsatzen dute paradisu pare bizi gerala nuzio ontan, ta, egiazki, alderdi askotatik begiratu ta diferentzi galanta dago, baina ez ainbeste. Gure apaizak naiago nai izaten dute berriz leengo mendi-tartean bizitzea.

Ixtorioengatik etorriak ere badira. Pasoko txoriak esango dut berriz, baina nire ustez eta nik dakidanez, gure erriarrak lorrotz ona uzten dute. Izen ona dute hispanoekin lanegiten duten parroketan, gizon saiatu ta langille serioak dirala esango dizute. Baina lore oiek irabazi egin bear. Asieran giro otza arkitzen da parroki askotan. Erretore zar askok badute ere prejuizio tentel bat euskaldunentzat. Ta, au bide batez doa ez pentsa eliza amerikana oso liberela danik, bai zera. Erretoreak jauntxo latzak dira, kapagorri-zale askotan, parroki ofizina bat bailizan gobernatuaz. Akusazio larriak dirala esango dizute, baina New York'ko elizan errez oartu ditezkeanak. Orain badator aize berria bultzaka ta gauzak obeto jarriko diralakoa gauda.

Auek dira emengo Eliza Katolikuen gaitzak, baina Euskalerrri'koekin konparatuta alde ta bentaja aundiak ere baditu. Gure apaizen iritziz, organizazioa da itz batean erakusten digutena: parroki-eskolak (esta-

duaren laguntzarik gabe), bigarren mailakoak, Unibersidadeak eraiki ta aurrera eraman (au izan da N. York'ko elizbarrutiaren meriturik aundiena) beuren gastu ikaragarriak pagatzeko dirua ateratzen jakin, katolikuei parrokiaren eskua sartzen utzi, orrela, apaizaren lana erre-zago biurtzen dalarik. Eliza auzoko txilbor ta batzar gertatzen da. Apaizari ez diote eskuan muinik emango, baina bai biziki errespetatuko, beren bizikera ta lana ezagutu ta aintzat artzen dituztelako. Gure errietan tar-tea dago elizaren ta kalearen bitartean.

Era berriak asimilatzea izan da aspalditik euskaldunaren meritu edo lan bat ta trango latz auen gainetik pasaturik bertoko bizitz-jokoaz jabetu bearra dago len-bizik. Nik ezagutzen ditudan apaiz geienak egin dute ori, ta batzuetan ortan gelditu bearren aurrera jotzen dute, asmo ta sujerentzi berriak proposatuaz. Au dana lau-bost urtetan egiteko ez da txarto. Izkuntzaren trangoa (handicap) esan barik, (ontan ere argi ikusten da txikitik bi izkuntzen jabe izatea zer dan).

Pasoko txoriakin genbiltzen len, baina badira euskaldun mordotxo bat sail ortatik kanpo. Talde ori Laterandar Kalonjerrak deritzate. Auek Oñati'tik datorz, ta amar apaiz bildu dira dagoneko, bertoko antzean. Bultz ta pixu aundikoak izanik, New York'ko elizbarrutiak etxe polit bat eman zien, lanaren sari, batzar-lekua izan dezaten komunitate antzo biltzen diranean.

Laterandar auek, denak euskaldunak, zazpi Oñatin bertan jaioak, gaitetasunez beterik agertzen zaizkigu. Astelenetan denak jai artzen omen dute ta pelota-partidu gogorrekin ezurak berotzen (biguntzen), palaz. Gotzaiak berak esan die Laterandar auei zenbat estimatzen duten beuren lan talogarria.

Beti entzun izan dugu euskalduna berezko zerbat'k atzerrira bultzatzen duala, adurzaletasun, nortasun-so-bra edo dana dalakoa. Norbaitek esan du "erakusteko bokazioa" daramala euskaldunak biotzean. Loial'tarrak, Xabier'koak eta ainbat mixiolarik ondo probatzen dute ori. Onutz datozenak diruaren lorrotzean dabilzala esango luteke askok, orrezgain dagozan arrazoiak kontuan artu gabe: izkuntza berri bat ikasi, apaiz-lanbide-etan eskolatu... Baina ez: apaiz erderazkoen palta aundia da motiburik nausiena. Hispano gixajo auek beste milla apaizei be emango liekete lana.

Era guztietakoak dauzkagu: Xahar xamarrek, gazte-gazteak, elduak. Aundiak ere bai, esaterako, Patxi Madina, oñatiar musikagille ospetsua. N. York'en egin izan dan lehen euskal-konziertua bere obrakin osatu zan. Euskal-talo bikain batzuk grabatzeko asmoa du laster, ta, Madrillen gainera, euskal errietako koruen lotsarako. Badugu beste oñatiar bat, xaharra bezin bizkorra, erderazko radiotik egunero itzegiten duana. Ez kontizu radioetatik itzegitea gauz aundia dalako, baina Xabier Irizar edozein tokitik itzegiteko lain bada. Bere eliza Harlem erdian datza ta ba omen ditu amaika kontu esateko beltzei buruz.

Badugu ere Joxemari Larrañaga izeko bat, zumarragarra, euskaldunen kapillau izena merezi duena. Uda ontan Goierri'tik amaika gauza ekarri ditu: euskal gramatikak, ezpatak, diskoak, kittarra bat ere bai... Joxemari, portau aiz!

Aita Galdos da beste bat, jendeari par-eragiteko berezko etorriakin. Au "munduko kalerik txarrena" deritzen ondoan bizi da, alegia, Manhattan'go 100'gna. beltz, hispano eta italiarren arteko burruka leku, droga-

(11'garren orrialdean jarraitzen du)



Euskal dantzak bere jatorrasunean ezagutu nahi ditugu lehenabizi beste ezertan asi baiño lehen.. Orregatik herri herri ibiliak gera iturburu auen billa, dantzak mistifikaziorik gabe jasotzeko asmoarekin.